

NUORTEN KOKEMUKSIA MUSIIKKIOPISTOHARRASTUKSESTA

Huilunsoitto verrattuna muihin harrastuksiin

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Musiikin koulutusohjelma
Instrumenttiopetus
Opinnäytetyö
Kevät 2007
Päivi Stenvall

Lahden ammattikorkeakoulu
Musiikin koulutusohjelma

STENVALL PÄIVI:

Nuorten kokemuksia musiikkiopistoharrastuksesta
Huilunsoitto verrattuna muihin harrastuksiin

Instrumenttiopetuksen opinnäytetyö, 44 sivua, 1 liitesivu

Kevät 2007

TIIVISTELMÄ

Tutkimuksessa pyrittiin selvittämään, millaisia kokemuksia huilunsoittoa harrastavilla nuorilla on soittoharrastuksestaan. Tätä varten haastateltiin viittä musiikkiopiston huiluoppilasta. Menetelmänä käytettiin teemahaastattelua, joka mahdollisti vapaamuotoisen mutta syvällisen pureutumisen aiheeseen. Tutkimukseen valittiin nuoria, jotka huilunsoiton lisäksi osallistuivat säännöllisesti myös johonkin muuhun harrastukseen. Nuoren harrastuksia verrattiin keskenään; musiikkiopistoharrastuksen merkityksiä ja piirteitä analysoitiin nuorten muun harrastustoiminnan kautta.

Tutkimuksen tuloksena voidaan todeta, että nuorilla on syvällistä kokemustietoa harrastamisesta. Nuoret elivät harrastamisen kautta paitsi nykyisyyttä, myös hahmottelivat tulevaa elämäänsä. Harrastuksen tärkeimpänä elementtinä koettiin yleisesti harrastamisen mielekkyys.

Harrastuksia keskenään vertaava lähtökohta loi mielenkiintoisia näkökulmia harrastamiseen musiikkiopistossa. Kun nuori koki musiikkiopiston kurinalaiseksi harrastusmuodoksi, hänen toinen harrastuksensa oli poikkeuksetta melko vapaamuotoinen. Vastaavasti kun nuoren toinen harrastus oli tarkasti ohjattu ja kurinalainen, musiikkiopistoharrastaminen koettiin vapaaksi ja yksilölliseksi. Kaikilla haastatelluilla oli myös keskenään samanlaisia kokemuksia musiikkiopistoharrastuksesta. Tällaisia olivat soittamisen mielekkyys, soittamiseen liittyvä melko voimakas hallintamotiivi sekä soittamisen vaatima sitoutuminen.

Tutkimuksen perusteella vaikutti siltä, että soittamisen harrastaminen musiikkiopistossa rakentuu soittamisen hallinnalliselle osaamiselle ja opettajan melko suurelle merkitykselle. Tutkimuksen perusteella kokemukset musiikkiopistosta olivat kuitenkin pääosin myönteisiä ja oppilaat näyttivät sopeutuvan hyvin organisaation asettamiin harrastustavoitteisiin. Tutkimusprosessi herätti yleisemmin pohtimaan musiikkiopiston harjoittaman musiikkikasvatuksen arvoja ja lähtökoh-
tia. Millaista on musiikin harrastaminen, jos musiikkiopiston harrastuspuitteet koetaan vieraina?

Avainsanat: harrastus, nuorten harrastaminen, harrastusten vertailu, musiikkiopistoharrastaminen, musiikkiharrastus, identiteetti

Lahti University of Applied Sciences
Faculty of Music

STENVALL PÄIVI:

How Young Students Experience Their
Hobby at Music School
Playing Flute Compared To Other Hob-
bies

Bachelors Thesis on Instrument Teaching, 44 pages, 1 appendix

Spring 2007

ABSTRACT

This study aimed to find out what kind of experiences young flute players on the music school level have about their musical hobby. The research focused on young students, who along with playing the flute, regularly participated in another hobby. These different activities were then compared; in the thesis a hobby in a music school, its meanings and characters was analyzed along with other hobbies and activities. Five pupils of music institute were interviewed. The used method was theme interview, which made it possible to focus on the matter deeply but in an informal way.

As a result it can be said that the young had deep, experiential knowledge about having a hobby. They lived their present lives but also outlined their future through activities. The most important thing in having a hobby was considered to be its individual pleasure.

Comparing different hobbies gave interesting angles to musical activity within the music school. When a young person experienced music institute as a formal diversion, her other hobby was without exception informal. When the other hobby was formal and disciplined, the music school was considered individual and unofficial. All the young people who were interviewed for the study had also similar experiences about playing flute in the music school. These experiences were: enjoying the playing itself, the will to control playing and commitment to playing.

On the basis of the research it seems that playing skills and the teacher are significant for a musical hobby at a music school. The experiences of the young were mostly very positive and pupils seemed to adapt well to the goals of the organisation. However, the process raised a question about the values and basis of musical education in Finland. What's it like to have a musical hobby if a music school is experienced as a formal and limited way to pursuit?

Key words: hobby, hobbies of the young, comparing hobbies, a hobby in a music school, musical hobby, identity

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	HARRASTAMINEN JA NUORET	2
	2.1 Näkökulmia harrastamiseen	4
	2.2 Nuorten harrastamisen erityispiirteitä	5
	2.3 Nuoret ja musiikin harrastaminen	8
	2.3.1 Musiikkiharrastus ja identiteetin rakentaminen	9
	2.3.2 Musiikkiharrastus ja yhteisöllisyys	11
3	MUSIIKKIOPISTO HARRASTUSYMPÄRISTÖNÄ	12
	3.1 Musiikkiopistojärjestelmän historiaa	12
	3.2 Musiikkiopistot ja nykypäivä	13
	3.3 Luovimisen taidetta musiikkiopistoissa	15
4	TUTKIMUSPROSESSI	16
	4.1 Tutkittava joukko	17
	4.2 Tutkimusmenetelmä	18
5	TULOKSET	19
	5.1 Tutkittu joukko	19
	5.2 Harrastuksen aloittaminen: ympäristö ja oma kiinnostus	20
	5.3 Ajallisuus ja sitoutuminen	22
	5.4 Harrastamiseen tarvittavat resurssit	24
	5.5 Harrastamisen vapaamuotoisuus ja kurinalaisuus	26
	5.6 Soittamisen vapaamuotoisuus ja kurinalaisuus	28
	5.7 Merkitykset ja odotukset	30
	5.8 Yhteenvedo	32
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	33
	6.1 Kokemuksia musiikkiopistoharrastuksesta	33
	6.2 Musiikkiopistoharrastuksen erityispiirteitä	35
	6.3 Harrastusten suhteesta musiikkiopistoharrastuksen erikoispiirteisiin	37

7	MUSIIKKIOPISTOLAISEN MUOTOKUVA	39
	LÄHTEET	44
	LIITTEET	
	Liite 1. Haastattelun kysymysrunko	

1 JOHDANTO

Olen tehnyt kuusi vuotta huilunsoiton opettajan töitä musiikkiopistossa. Tuona aikana olen saanut tutustua upeisiin lapsiin ja nuoriin, jotka ovat luovia, herkkiä ja avoimia ihmisiä. He kaikki ovat tulleet musiikkiopistoon täynnä odotusta musiikin ihmeistä, valmiina kohtaamaan soittamisen haasteet, ilot ja vaikeudet omalla tavallaan. Yksittäisten oppilaiden tie musiikkiopiston opiskelutaipaleella on muodostunut kuitenkin hyvin erilaiseksi. Surukseni olen joutunut joskus toteamaan, etten yrityksistä huolimatta ole pystynyt tuottamaan myönteistä kokemusta soittamisesta musiikkiopistossa.

Opettajana minulla on suuri vastuu; toivoisin aina voivani kasvattaa itseensä ja kykyihinsä luottavia ihmisiä. Kokemukseni perusteella musiikkiopisto ei kuitenkaan vastaa oppilaiden yksilöllisiä tarpeita. Opetussuunnitelma asettaa toiminnalle sisällöllisiä ja ajallisia tavoitteita, joiden toteutumisesta minun opettajana tulee huolehtia. Toisaalta opetukseni lähtökohtana on oppilas, joka yksilöllisine toiveineen, tavoitteineen ja edellytyksineen sanelee opetuksen kulkua. Luovin lopulta välikätenä erilaisten tavoitteiden ja toiveiden viidakossa, oppilaan ja instituution välillä, toisinaan onnistuen ja toisinaan epäonnistuen.

Miksi musiikin harrastaminen on institutionaalisesti yhä niin säänneltyä? Musiikkiopistot ovat vuosikymmeniä toimineet väylänä ammattiopintoihin, jolloin musiikin harrastamisen kulttuuri ja sen vaaliminen ovat jääneet huippulahjakkaiden ja ammattisuuntautuneiden soittajien varjoon. Vaikka tiettyä joustavuutta on saatu uusien opetussuunnitelmien (Opetushallitus 2002) kautta, opettaja on usein yksin tehdessään valintoja. On täysin sattumanvaraista, saako pieni musiikkiopistolainen opettajakseen avarakatseisen kasvattajan vai traditionaalisen soitonopettajan.

Nykyisin musiikkiopistoja ympäröivä kulttuuri on muuttunut; tehokoulutusta ei enää yleisesti ihailta eikä ”oikea” musiikki ole oppilaitosten määriteltävissä. Musiikki on teknologian ja globaaliuden siivittämänä monipuolistunut, moniarvoistu-

nut ja tullut yhä helpommin saavutettavaksi yhä useammille. Nykyisellään musiikkiopisto näyttääkin historialliselta jäänteeltä muuten niin moniarvoisessa kulttuurissa. Musiikkiopistojen hakijamäärät ovat vähentyneet; samaan aikaan kun traditionaalinen musiikkikasvatus on herättänyt ansaittua kritiikkiä, muu harrastustarjonta on lisääntynyt huikeasti. Olisi siis korkea aika tarkastella kriittisesti musiikkiopistojen toiminnan arvoja ja sisältöjä. Olisi myös aika pohtia, miksi musiikkiopistojen kohdalla puhutaan usein musiikin opiskelusta eikä harrastamisesta. Julkinen keskustelu olisi sekä oppilaiden että instituutioiden etu; musiikin harrastamisen mahdollisuus ja musiikkiopisto sen keskuksena ovat vaalimisen arvoisia asioita.

Toiminnan kehittämiseen tarvitaan tutkimustietoa, jossa huomioidaan koko toiminnan tärkein kohde – oppilas. Miksi osa oppilaista jaksaa harrastaa musiikkiopistossa vuodesta toiseen? Miksi osa heistä lopettaa kesken kaiken? Miten oppilaat kokevat harrastamisen musiikkiopistossa? Miten he ylipäätään kokevat harrastamisen? Oppilailla on laaja kokemustieto musiikkiopistossa harrastamisesta ja sitä voitaisiin hyödyntää nykyistä huomattavasti enemmän. On yllättävää, että oppilaslähtöinen näkökulma on edelleen melko tuore suomalaisen musiikkikasvatuksen tutkimuksessa (Tuovila 2003, 62).

Henkilökohtaisella tasolla haluan paremmin eläytyä niihin merkityksiin, joita oppilaat musiikin harrastamisessaan kokevat. Siksi heidän kokemuksellinen tietonsa musiikkiopistosta on minulle henkilökohtaisesti arvokasta. Myönteiset kokemukset musiikin harrastamisesta ovat merkittävästi vaikuttamassa siihen, millaisia aikuisia oppilaista kasvaa (vrt. Tuovila 2003, 48). Kehittämällä pedagogiikkaani voin vaikuttaa tähän kehitykseen ja tämä tutkimus on osa henkilökohtaista matkaani. Tulevaisuudessa haluan olla paitsi huilunsoiton opettaja myös tukea oppilaitteni kokonaisvaltaista kasvua.

2 HARRASTAMINEN JA NUORET

Yksi viihtyy kalassa, toinen nyplää. *Harrastus* on kanava toteuttaa itseään ja omaa

vapauttaan - siis oleellinen osa ihmisen elämää. Harrastaminen antaa arjelle subjektiivisen ulottuvuuden, johon työelämä, koulu ja yhteiskunnan vaatimukset eivät usein anna mahdollisuutta. Harrastaminen voidaan määritellä suhteellisen säännölliseksi ja jatkuvaksi toiminnaksi tietyn kiinnostuksen kohteen parissa. (Vrt. Metsämuuronen 1995, 20 - 21.)

Harrastamisesta voidaan erotella käsite *harrastuneisuus*, joka viittaa laajempaan suuntautumiseen ja orientoitumiseen jollakin kiinnostusalueella (Metsämuuronen 1995, 21). Esimerkiksi soittotunneilla käyvä henkilö voi olla suuntautunut yleisemmällä tasolla musiikkiin: käydä konserteissa, kuunnella äänitteitä sekä seurata alan uutisia eri lähteistä. Siten hän on soittoharrastuksensa ohella harrastunut musiikkiin. Työssäni käytän harrastamisen ja harrastuneisuuden käsitteitä osittain päällekkäisinä ilmauksina, jotka kuvaavat ihmisen elämäntapaa, toimintaa ja kiinnostusta.

Harrastaminen liittyy läheisesti vapaa-ajan käsitteeseen, jolla ymmärretään yleensä työn, koulun, kotitöiden, nukkumisen ja syömisen ulkopuolista aikaa (Juvonen 2000, 37). Vapaa-aika on merkittävä laadullinen elementti arjessa ja siihen kuuluvat tyypillisesti läheiset sosiaaliset suhteet, perhe ja ystävät. Vapaa-aikaa on voitava käyttää juuri niin kuin itse haluaa, omaehtoisesti ja riippumattomasti. Tätä toteutetaan usein juuri harrastusten ja harrastuneisuuden kautta. (Juvonen 2000, 37; Liikkanen 2004, 9 - 10.)

Harrastamisella, harrastuneisuudella ja vapaa-ajalla on yhä merkittävämpi arvo ihmisten elämässä, kun työn merkitys identiteetin määrittäjänä on vähentynyt (Liikkanen 2004, 11 & 13; kts. myös Harinen, Itkonen & Rautopuro 2006, 24). Lisääntynyt vapaa-aika, automatisoitunut elämä, vauraus ja harrastuksia arvostava ilmapiiri luovat hedelmällisen pohjan monenlaiselle harrastamiselle. Liikkanen pohtiikin (2004, 29) olemmeko ehkä siirtymässä yhteiskuntaan, jossa yksityiselämän kiinnostukset ja suuntautuneisuus määrittävät yhä keskeisemmin yksilön identiteettiä ja toimintaa?

2.1 Näkökulmia harrastamiseen

Nykyisin harrastusmuodot ovat hyvin monipuolisia. Harrastaa voi yksin, ryhmässä, tavoitteellisesti tai vapaamuotoisesti. Harrastuksesta voidaan hakea virkistystä, vaihtelua, parempaa terveyttä, tunnekokemuksia tai parempaa osaamista. Olipa harrastaminen millaista vain, sen takana piilee aina motiiveja, jotka voidaan nähdä yksilön intentionaalisen toiminnan virittäjiksi (Metsämuuronen 1995, 64).

Harrastamisen taustalla voidaan hahmottaa Madsenin (1983) motiiviluokitusta mukaillen ainakin sosiaalisia, kognitiivisia ja toimintaan liittyviä motiiveja (Metsämuuronen 1995, 51; tarkemmin emt. 73 - 75). Harrastamisen motiivit voivat olla sisäisiä tai ulkoisia ja ne luonnollisesti vaihtelevat paitsi yksilötasolla myös eri harrastusmuotojen luonteen mukaan. Liikunnallinen, taiteellinen tai ”älyllinen” harrastus palkitsee harrastajansa erilaisista syistä. (Vrt. Metsämuuronen 1995, 42 - 50.)

Harrastuksen aloittaminen on ilmiönä laaja; siihen liittyvät motiivien ohella myös ympäristön vaikutus ja yksilön aiemmat kokemukset. Luonnollisesti ihmisen persoonallisuus, asenteet ja arvot vaikuttavat omalta osaltaan tähän prosessiin. Metsämuuronen (1995, 35) on määritellyt harrastuneisuuden alkamista seuraavanlaisella tavalla. Kiinnostus jotakin asiaa kohtaan synnyttää halun toimintaan. Toiminnan synnyttäessä myönteisiä kokemuksia kehittyä myönteinen asenne kyseistä asiaa kohtaan, mikä taas lisää kiinnostusta siihen liittyvään toimintaan. Myönteiset kokemukset ja sisäisen tarpeen tyydyttyminen voimistavat siis toinen toistaan ja synnyttävät samalla harrastuneisuutta. Metsämuuronen mukaan (emt. 36) harrastuneisuus voi hyvässä tapauksessa johtaa myös konkreettisen harrastamisen syntymiseen.

Harrastaminen ilmenee tietyssä ympäristössä, yhteisössä ja ajassa. Harrastamisen konteksti käsittää fyysisen ja henkisen ympäristön, toiminnan mallin, arvot ja asenteet. Se muodostaa harrastajien yhteisen ”kielen” ja viitekehyksen. Koiranäytelyssä, tanssisalilla tai musiikkiopistossa on kaikissa omat sisäiset säännöstönsä, jotka raamittavat toimintaa. Pelkästään musiikkiharrastuksesta voidaan erotella

monia toisistaan poikkeavia harrastusympäristöjä, jotka omalta osaltaan vaikuttavat koko harrastuksen muotoutumiseen. Musiikkiopisto, seurakunnan kuoro ja nuorisotalon bändi tarjoavat harrastamiselle hyvin erilaiset puitteet toimintamalleineen ja arvoineen.

Harrastaminen edistää erilaisten yhteisöjen syntymistä. Me-henki, yhteinen symboliikka ja arvot liittävät harrastajia yhteen. Näin harrastaminen sijoittuu myös laajempaan yhteiskunnalliseen ja kulttuuriseen kontekstiin. Joskus harrastukseen kuuluvat yhteiset symbolit voivat olla voimakkaitakin viestejä, jotka halutaan tuoda harrastavan ryhmän sisältä ulkopuolisten tietoisuuteen. Hyvänä esimerkkinä tästä ovat nuorisokulttuurien ympärille rakentuneet elämäntyylit, jotka voivat ulottua ideologiaan, pukeutumiseen, omaan kieleen, musiikkimakuun ja eleisiin. (Vrt. Harinen ym. 2006, 25 ja 35.)

Harrastaminen ilmenee eri ikäryhmillä erilaisin tavoin (Liikkanen 2004, 25). Ikä vaikuttaa osaltaan fyysisiin, psyykkisiin ja sosiaalisiin edellytyksiin ja tarpeisiin, joita voidaan nähdä harrastamisen taustalla. Tutkimukseni kannalta oleellista on keskittyä ikäryhmistä nuoriin ja ottaa myös huomioon harrastamisen erityispiirteitä kyseisessä ikävaiheessa.

2.2 Nuorten harrastamisen erityispiirteitä

Nuoruus käsitetään ajanjaksona lapsuuden ja aikuisuuden välissä. Se on psyykinen kehitysvaihe, joka sijoitetaan usein ikävuosiin 12 - 22 (Aalberg & Siimes 1999, 15). Nuoruudessa tuttu ja turvallinen lapsuus on jätetty taakse ja ihminen joutuu kohtaamaan kehonsa fyysisen kehityksen. Myös henkinen kasvaminen on voimakasta; nuori uusii käsityksiä itsestään, roolistaan ja elämästään muuttuessaan tytöstä naiseksi tai pojasta mieheksi. Tunne-elämä muuttuu, ympäristön arvot punnitaan uudelleen ja nuori ihminen alkaa hahmottaa omaa itsenäistä elämäänsä. Nuoruutta nimitetäänkin joskus toiseksi yksilöitymiseksi.

Tässä kaikessa murroksessa harrastamisella on tärkeitä tehtäviä. Nuoren halu tu-

tustua itseen ja ympäristöön herättää tarpeen pärjätä itsenäisemmin. Erilaisten taitojen saavuttaminen koetaan tärkeäksi ja niitä voidaan harjoitella esimerkiksi juuri harrastusten avulla. (Aalberg & Siimes 1999, 61.)

Kaikkien suomalaisten harrastajien joukossa nuoret ovat aktiivista ikäryhmää; nuorena osallistutaan niin järjestäytyneeseen kerho- ja harrastetoimintaan kuin vapaamuotoisempaan tekemiseen (Liikkanen 2004, 26; Hanifi 2004, 132). Tämä on luonnollista, sillä kouluikäisenä omasta toimeentulosta ei vielä tarvitse huolehtia ja harrastamiselle jää aikaa. Vaikka nuoret ovat aktiivisia harrastajia, heillä on ikäryhmistä parhaat edellytykset harrastaa ja yhteiskunta on tukenut nuorten harrastustoimintaa, ei harrastusten koettu merkitys ole heidän keskuudessaan kasvanut viime vuosina (Hanifi 2004, 132).

Vaikuttaakin siltä, että samaan aikaan kun organisoidut ja institutionaaliset harrastemuodot ovat menettäneet nuoria harrastajia, vapaamuotoisempi tekemisen ja olemisen kulttuuri on lisännyt suosiotaan. Samansuuntainen tendenssi on havaittavissa musiikissa; musiikkiopistojen hakijamäärät ovat laskusuunnassa (Anttila 2004, 5) mutta samaan aikaan musiikinkuuntelu on lisännyt jo ennestään vahvaa asemaansa vapaa-ajanviettopojen joukossa. (Ekholm 2004, 105; Hanifi 2004, 120; Tuovila 2003, 122 - 138 ja 147 - 150.)

Nuoret ovat silti eri ikäryhmiä tarkasteltaessa aktiivisia harrastajia. Nuorten harrastamiseen liittyvinä erityispiirteinä voidaan pitää ikäkauteen liittyvää itsenäistymiskehitystä, tarvetta hahmottaa omaa itseä ja kodin ulkopuolista ympäristöä. (Vrt. Kosonen 2001, 26 - 27.) Myös Hanifin mukaan (2004, 133) nuorten yleinen harrastusaktiivisuus liittyy paljolti juuri oman identiteetin rakentamiseen ja ilmaisemiseen. Tämän vuoksi omaehtoisuus ja toisaalta uudenlainen yhteisöllisyys ovat merkittäviä tekijöitä nuorten harrastamisessa.

Identiteetti voidaan ymmärtää erillisyydeksi, joka määrittyy paikassa ja ajassa. Se määrittää kysymyksiä: kuka minä olen ja missä suhteessa olen ympäristöön. Koska nykykulttuuri on individualismin, globaaliuden ja teknologian vuoksi hyvin monimuotoista ja kompleksista, nuorille tarjoutuu lähes rajaton määrä mahdoli-

suuksia määritellä myös itsensä ja identiteettinsä. Itsensä määrittelemisen yhtenä väylänä toimivat myös harrastukset. (Relander 1998, 28.)

Nuorten harrastamiseen liittyy voimakkaasti omaehtoisuus. Usein tämä tarkoittaa sitä, ettei harrastaminen ole täysin aikuisten tai vanhempien säätelemää. (Vrt. Kosonen 2001, 27.) Murrosiän koittaessa nuori alkaa irtautua kodin vaikutuspiiristä ja ystävät muuttuvat hyvin tärkeiksi; oman itsen hahmottaminen, työstäminen ja sijoittaminen myös kodin ulkopuoliseen todellisuuteen muodostuvat tärkeäksi. Tämä voi ilmentyä tietoisena irrottautumisena konservatiiviseksi koetusta ympäristöstä ja sen konventioista sekä sisältää uudenlaisen yhteisöllisyyden kohtaamista. (Vrt. Harinen ym. 2006, 25.) Kasvaminen lapsesta itsenäiseksi nuoreksi heijastuu siten herkästi myös harrastusvalintoihin. Bergin mukaan (2004, 162) 10 - 14-vuotiaiden liikuntaharrastamisessa korostuu vielä kodin ja koulun merkitys, mutta murrosikään tultaessa yksin harrastaminen lisääntyy. Myös musiikkiharrastamista pohditaan usein uudelleen murrosiän kynnyksellä. Keskisen mukaan (2001, 35) tyttöjen soittoharrastukseen liittyviä lopetusratkaisuja tehdään usein 12-vuotiaana.

Nuorten harrastaminen liittyy monesti myös kaveripiirin toimintaan ja kiinnostukseen. Kuuluminen urheilujoukkueeseen tai orkesteriin vahvistaa parhaimmillaan sosiaalisia taitoja ja itseluottamusta. Tämä on osa oman yhteisöllisen elämän rakentamista. Vertaissuhteet ovatkin tärkeä väylä realistisen minäkäsityksen rakentamisessa; toisten toiminnasta saadaan mallia ja vastavuoroisesti omasta toiminnasta saadaan palautetta.

Omaa identiteettiä rakennetaan nuoruudessa osittain myös kollektiivisen identiteetin kautta. Tiettyyn ryhmään pääseminen, siihen kuuluminen ja tätä kautta saatava hyväksyntä kuuluvat oleellisesti identiteettityöhön. Nykypäivänä harrastustoiminnan ympärille kehittynyt yhteisö saattaa jopa korvata muuten hölhenneitä sosiaalisia siteitä. Yhteisöllisyys voi olla tiivistä ja ilmentyä samanlaisessa pukeutumisessa tai käytöksessä. (Harinen ym. 2006; 19, 24 ja 35.) Toisaalta harrastamisen yhteisö voi vapaamuotoisempana luoda esimerkiksi vain optimaaliset puitteet harrastamiseen.

2.3 Nuoret ja musiikin harrastaminen

Kaiken muun aktiivisen harrastamisen ohella nuoret ovat innokkaita musiikin harrastajia; musiikki on mahdollisesti jopa merkittävin nuorten harrastusmuoto (vrt. Metsämuuronen 1995, 26). Nuorten keskuudessa musiikin kuuntelu on todella suosittua. Vaikka äänitteiden ostaminen on vähentynyt, kehittynyt teknologia mahdollistaa yhä aktiivisemmän musiikin kuuntelun mm. Internetin kautta. Myös konserteissa nuoret käyvät melko paljon. Musiikkiharrastaminen on paitsi aktiivista myös monipuolista: erilaisia musiikkityylejä kohtaan ollaan Tilastokeskuksen vapaa-aikatutkimuksen (2002) mukaan aiempaa avoimempia niin musiikkia kuunneltaessa kuin sitä soittaessa. (Ekholm 2004, 105 ja 113; Hanifi 2004, 131; Liikkanen 2004, 70.)

Vaikka musiikkia kuunnellaan Tilastokeskuksen tutkimuksen perusteella jopa aiempaa enemmän, soittaminen ei harrastusmuotona ole juuri lisääntynyt (Hanifi 2004, 131). Varhaisnuorten keskuudessa soittaminen on jopa vähentynyt. Kun vuonna 1981 vielä 10 - 14-vuotiaista tutkimukseen osallistuneista soittamista harrasti yli 50%, vuonna 2002 vastaava luku oli enää 38%. Tästä huolimatta soittaminen on edelleen erityisesti nuorten harrastus. Soittamista harrastavat pääosin tytöt ja tämä sukupuolijakautuma tuntuu syvenevän vuosi vuodelta (emt. 120).

Nuorten musiikkiharrastamiselle on Suomessa hyvät puitteet, sillä harrastaminen on mahdollista monenlaisin opiskelutavoin ja -tavoittein. Yksityisopetus, musiikkiluokkatoiminta, erilaiset musiikkioppilaitokset ja -kerhot tarjoavat monipuolisia mahdollisuuksia harrastaa musiikkia. Yksi nuorten harrastamista turvaava tekijä on myös Taiteen perusopetus, jonka piirissä musiikkia opiskelee tällä hetkellä n. 56 000 lasta ja nuorta (Kallionpää 2006, C1).

Musiikkiharrastamisen erityispiirteitä voidaan hahmottaa motiivien kautta. Soittamisen taustalla olevista motiiveista korostuvat erityisesti emotionaaliset, sosiaaliset ja toimintamotiivit (Metsämuuronen 1995, 46). Emotionaaliset motiivit liittyvät musiikin ja soittamisen tunneperäisyyteen, mahdollisuuteen kokea elämyksiä soittamalla. Usein musiikki, soittaminen ja niistä nauttiminen motivoivat voimak-

kaasti harrastamiseen. (Kts. myös Kosonen 2001, 78.) Sosiaaliset motiivit voidaan ymmärtää myös kontaktimotiiveina; yhteismusisoinnissa ja opetustilanteessa asioita jaetaan ja koetaan yhdessä toisten kanssa. Esimerkiksi bänditoiminnassa kontaktimotiivi voi olla erittäin voimakasta. Toimintamotiivi taas viittaa soittamisen motoriseen suoritukseen. Soittamiseen liittyy keskeisesti yleinen kehityksellinen elementti; soittaja haluaa oppia ja kehittyä soittajana. (Kts. myös Kosonen 2001, 82.)

Musiikkikasvatuksen kannalta oleellista on erilaisten motiivien luonne. Lähtevätkö esimerkiksi toimintamotiivit ja suorituselementit soittajasta itsestään vai hänen ulkopuoleltaan? Ovatko motiivit sisäisiä vai ulkoisia? Metsämuuronen (1995, 45) huomauttaa, että musiikkiharrastukselle on tyypillistä myös muiden kuin sisäisten motiivien ilmentyminen.

2.3.1 Musiikkiharrastus ja identiteetin rakentaminen

Kuinka musiikin harrastaminen sitten ilmentää nuoruuden harrastamiselle tyypillisiä näkökulmia? Identiteetin rakentamisessa soittaminen voi olla tärkeä kanava. Parhaimmillaan musiikki voi olla keino rakentaa kuvaa itsestä hyvänä ja hyväksyttävänä ihmisenä (Kurkela 1993, 152). Murrosikään usein kuuluvaa myrskyisää tunne-elämää voi purkaa soittamiseen ja musiikki voi toimia väylänä nuoren omien syyllistävien impulssien purkamiseen. Toisaalta oman taidon kehittyminen voi suoda syvällisiä onnistumisen elämyksiä ja antaa samalla mahdollisuuden oman itsen parempaan hallintaan (emt. 66).

Harrastaminen voi olla tapa elää tai kokea onnea (vrt. Kurkela 1993, 33). Omia tunteita ja kokemuksia voidaan kohdata ja käsitellä turvallisesti musiikin kautta. Samalla hahmotetaan paitsi suhdetta ulkomaailmaan, myös hankitaan itsehallinnan kokemuksia (Houni & Suurpää 1998, 19). Musiikin kautta voidaan paremmin hallita ja kohdata myös ympäristöön liittyviä tekijöitä. Nuoruuteen liittyvää muutoksellisuutta voi olla joskus vaikeaa hyväksyä ja kasvaminen tuottaa kriisiytymistä. Musiikillisen leikkiteollisuuden avulla vaikeita asioita voidaan kuitenkin

käsitellä symbolisesti kevennetyssä muodossa. Tällainen toiminta saattaa vahvistaa kykyä selviytyä myös arkitodellisuudesta. (Kurkela 1993, 186.)

Musiikin avulla voidaan siis kehittää omaa minäkäsitystä. Musiikin opiskelu on suorassa yhteydessä myös erityisen musiikillisen minäkäsityksen rakentumiseen. Musiikillisen minäkäsityksen kautta hahmotetaan Tulamon (1993) mukaan omia musiikillisia ominaisuuksia, toimintaa ja mahdollisuuksia (Kosonen 2001, 27). Musiikillista minäkäsitystä rakennetaan opettajien, vanhempien ja vertaisten palauteiden sekä omien taitojen arvostamisen kautta. Musiikillinen minäkäsitys on usein yhteydessä mielekkääseen oppimiseen, myönteisiin kokemuksiin oppimisesta ja ympäristön suhtautumisesta. (Tuovila 2003, 50.)

Musiikin katsotaan usein ilmentävän voimakkaasti tekijänsä itseyyttä (Kurkela 1993, 269). Määrittelemme muita sen mukaan, millaista musiikkia he kuuntelevat, millaista musiikkia he arvostavat ja millaista musiikkia he tekevät. Musisoiminen kertoo aina ulkopuolisille jotakin siitä, millainen ihminen soittaja on. Kurkela viittaa musiikkiin eräänlaisena self-objektina, joka on toisaalta tekijästä erillään mutta kuitenkin emotionaalisesti ja psykodynaamisesti olennainen osa häntä itseään. Tämä tekee samalla musiikillisesta luovuudesta - ja soitonharrastamisesta sen yhtenä muotona - hyvin henkilökohtaista ja yksityistä. (Kurkela 1993, 269.) Musiikki on siten hyvin avoin mutta samalla henkilökohtainen tapa rakentaa identiteettiä.

Kurkelan mukaan musiikillinen itseys ilmenee ainakin kolmella tasolla: *soivana musiikkina*, fyysiseen todellisuuteen perustuvana *tekemisellä* sekä esiintyjän *subjektina*. Soittaessaan muusikko paljastaa niin ajattelunsa polkuja, motoriikkansa pystyvyyttä, emootioitaan kuin laajempaa kulttuurista kompetenssiaankin. Soittaminen kertoo muille, miten soittaja on käsittänyt teoksen, kuinka hyvin hän sen taitaa ja sopiiko hänen näkemyksensä ehkä yhteen vallitsevan institutionaalisen näkemyksen kanssa. Vaikka tällaiset näkökulmat eivät suoranaisesti liitykään itse soittajaan, ne kaikki luovat lopulta kuvaa myös siitä, millainen esittäjä on ja ulkopuolisina määritämme soittajaa aina myös tätä kautta. (Kurkela 1993, 271 - 273.)

Musiikkikasvatuksen kannalta oleellista on se, kuinka tietoinen ympäristö on musiikin itseyttä ilmentävästä luonteesta.

2.3.2 Musiikkiharrastus ja yhteisöllisyys

Myös yhteisöllisyys kuuluu luontevana osana nuorten musiikin harrastamiseen. Bänditoiminta houkuttelee samoin suuntautuneita yhteiseen tekemiseen, orkesterit ja kuorot ovat melko suosittuja harrastusmuotoja. Yhteisöllisyyteen on mahdollista kasvaa myös musiikkiluokkatoiminnan kautta. (Vrt. Hanifi 2004, 120 - 121.)

Musiikkiharrastuksen yhteisöllisyys kumpuaa samoin kuin muissa harrastuksissa, kodin suuntautuneisuudesta. Vanhempien ja sisarusten kautta saatu esimerkki ja kannustus vaikuttavat vahvasti lapsen musiikkiharrastuksen alkamiseen. (Kosonen 2001, 27 ja 108; Tuovila 2003, 223.) Toisaalta nuoruusiässä myös musiikkiharrastus saattaa muuttua tai loppua sen mukaan, millaisia merkityksiä nuori itse siihen liittää.

Kodin ohella toveripiirillä on suuri merkitys musiikkiharrastuksessa. Kaverit toimivat esikuvina sekä vertailukohteina ja ovat näin mukana rakentamassa tervettä (musiikillistakin) minäkäsitystä ja itsearvostusta. (Tuovila 2003, 224.) Soittonopiskelussa yhteissoitto tarjoaa vaihtelua ja virikkeitä omalle soittamiselle (Kosonen 2001, 112). Musiikillisen taidon hankkiminen voi olla myös askel ns. sisäpiiriin. Soittaja samaistuu viiteryhmäänsä ja kokee onnen tunteita voidessaan olla ”yksi heistä”. (Kurkela 1993, 412.)

Nuorten musiikin harrastamisessa identiteetin ja yhteisöllisyyden ohella tärkeä tekijä on elämyksellisyys, joka korostuu esimerkiksi nuorison aktiivisena osallistumisena erilaisiin tapahtumiin. Kollektiivisen kokemuksen äärelle pääsee esim. urheilutapahtumissa ja pop/rock-konserteissa, jotka ovat Bergin (2004, 155) ja Liikkasen (2004, 70 & 72) mukaan entistä suosituimpia nuorten ajanviettomuotoja.

Musiikin harrastamisen yhteisöt ovat Suomessa hyvin monimuotoisia. Soittaa voi itsenäisen harrastamisen ohella mm. kansalaisopistoissa, yksityisissä musiikkikouluissa, musiikkiopistoissa ja konservatorioissa. Eri opiskelumuodot tarjoavat hyvin erilaiset kontekstit musiikin harrastamiselle. Työn kannalta oleellinen on näkökulma nimenomaan musiikkiopistoon harrastuspaikkana, sen menetelmiin, sisältöihin ja tavoitteisiin sekä niiden välittämiin arvoihin. Siksi esittelen seuraavassa tarkemmin suomalaista musiikkiopistoa, sen historiaa ja nykypäivää sekä puitteita, joita se soittoharrastukselle tarjoaa.

3 MUSIIKKIOPISTO HARRASTUSYMPÄRISTÖNÄ

Pienen Suomen musiikki-ihmeestä kirjoitetaan lehdissä, siihen tullaan tutustumaan kaukaa ja sen kirkkaimmat tähdet paistattelevat tiiviisti kansainvälisissä parrasvaloissa. Voi perustellusti sanoa, että suomalainen musiikkikasvatus on maailmankuulua eikä musiikkioppilaitosten osuus tässä menestyksessä ole vähäinen.

Musiikkioppilaitokset koostuvat sekä valtion tuen piiriin kuuluvista että vapaarahoitteisista oppilaitoksista. Yhteistyötä tehdään Suomen musiikkioppilaitosten liiton kautta (SML Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry., 2007). Suomalainen oppilaitosverkosto on kattava, se käsittää n.140 yksityistä musiikkioppilaitosta, 87 valtion tukea saavaa oppilaitosta ja 12 toisen asteen ammatillista koulutusta antavaa konservatoriota. Ammattikoulutuksesta huolehtivat 10 ammattikorkeakoulua ja Sibelius-Akatemia. Valtion tukea saavien musiikkioppilaitosten piirissä opiskelee parhaillaan n. 56 000 lasta ja ne muodostavat siten merkittävän ympäristön nuorten musiikki- ja soittoharrastukselle. (Kallionpää 2006, C1).

3.1 Musiikkiopistojärjestelmän historiaa

Musiikkiopistojen synty liittyy ns. musiikkioppilaitoslakiin, joka astui voimaan 1968. Laki takasi oppilaitoksille vahvan aseman keskeisenä musiikkikoulutuksen väylänä. Kun valtion avun piirissä olleet oppilaitokset vielä yhtenäisivät tutkinto-

vaatimuksensa, oppilaitokset vakiinnuttivat edelleen asemiaan; saatiin edellytykset yhtenäiselle oppilaitosverkostolle sekä vakaat taloudelliset resurssit pitkäntähtäimen toiminnalle. Yhtenäisellä tutkintojärjestelmällä pystyttiin osoittamaan koulutuksen tehokkuus, ja se mahdollisti samalla verkoston sisäisen tasa-arvon ja arvioinnin. (Porna 2000, 19; Tuovila 2003, 16.)

Vuonna 1998 musiikkioppilaitosten toiminta liitettiin taiteen perusopetuksen piiriin, jolloin musiikki menetti erityisasemansa kulttuuriharrastusten joukossa. Taiteen perusopetuksen tehtävänä on tarjota pääasiassa lapsille ja nuorille tavoitteellisesti etenevää taideopetusta, joka antaa valmiuksia itseilmaisuun ja toimii väylänä ammatilliseen ja korkea-asteen koulutukseen. Taiteen perusopetukseen kuuluu musiikin ohella muitakin taideaineita (esim. tanssi, kuvataide ja sirkustaide). (Porna 2000, 23.)

Taiteen perusopetus luo selkeät normit harrastustoiminnalle määrittäen mm. henkilöstön kelpoisuutta, toiminnan rahoittamista ja opetussuunnitelmaa. Tämä tarkoittaa taiteen perusopetuksen piiriin kuuluvissa musiikkiopistossa sitä, että opetus on opetussuunnitelman mukaan tavoitteellisesti etenevää. Opetusta tulee arvioida myös laitoksen sisäisesti, ja oppilaitoksi hakeviin on sovellettava tasavertaisia valintaperusteita. (Porna 2000, 24.)

3.2 Musiikkiopistot ja nykypäivä

Taiteen perusopetuksen piiriin kuuluvan musiikkiopiston opetuskäytännöt ovat siis pitkälti institutionaalisesti määriteltyjä ja tällaisina melko eriytyneitä. Harrastamiselle on esimerkiksi säädetty tarkka sisältö esiintymiskiintiöineen ja tasosuorituksineen sekä ajallisia tavoitteita. Opiskelun onnistumista arvioidaan ja sen ohjelmisto on painottunut länsimaiseen taidemusiikkiin. Tällaisilla ulkopuolelta saannuilla normeilla ei välttämättä kuitenkaan ole myönteistä vaikutusta nuoreen harrastajaan. Musiikkiopisto luokin melko haasteelliset puitteet yleistä musiikin-harrastamista ja -harrastuneisuutta ajatellen. (Vrt. Tuovila 2003, 245.)

Tätä on pyritty korjaamaan uusissa opetussuunnitelman perusteissa (Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän perusteet 2002, Opetushallitus), joissa opetuksen tavoitteiksi määritellään mm. edellytysten luominen hyvälle musiikkisuhteelle ja musiikin elinikäiselle harrastamiselle. Uudet opetussuunnitelmien perusteet ovat myös antaneet musiikkioppilaitoksille mahdollisuuden profiloitua ja muokata opetussuunnitelmia itsenäisemmin. Tämä on myönteinen suuntaus yksilöllisempään ja joustavampaan harrastamiseen.

Toisaalta musiikkioppilaitokset joutuvat kunnallisella tasolla perustelemaan olemassa oloaan nykyisin ponnekkaasti, koska yhteistä rahapottia ovat jakamassa useat tahot. Vaikka siis opetussuunnitelmat antaisivat jo joustovaraa opetukseen, toiminnan tavoitteita arvioidaan yhä enemmän jälkikäteen. Opetustyön uudistumisen kannalta tämä voi olla kriittistä, mikäli opetuksen arvioinnin mittareiden suhteen ei olla tarkkana. Länsimaiseen taidemusiikkiin sidottujen suoritusten arvostaminen opetuksen laadun takeena ainakin antaa vinoutuneen kuvan musiikkikasvatuksesta ja toiminnan jatkamisperusteista. (Tuovila 2003, 16 - 17.)

Musiikkiopiston opetus on rakentunut pitkälti tradition välittämiseen ja sukupolvelta toiselle periytyvän kulttuurin varaan. Yksi tärkeimmistä syistä tämän taustalla lienee henkilökunnan ammattikoulutus, joka ei ole antanut eväitä monien musiikkityölienen opettamiseen (Anttila 2004, 156; Tuovila 2003, 19). Musiikin ammattikoulutus on ankkuroitunut tiukasti traditioon ja tämä hierarkkiseen musiikkikäsitukseen perustunut järjestelmä on ruokkinut siten myös itse itseään. Kuten Lehtonen (2004, 12) kirjoittaa: ”opettajat opettavat sitä, mitä osaavat ja mihin ovat saaneet koulutuksensa - runsas klassisen musiikin koulutus lisää klassisen musiikin koulutusta...”. Musiikkiopistojen ulkopuolella musiikki on kuitenkin nykyisin todella monimuotoista.

Nykyinen ajattelu musiikin, kasvatuksen ja ihmisyyden merkityksistä kyseenalaistaa edelleen melko traditionaalista musiikkioppilaitostoimintaa. Musiikkiopisto instituutiona on vasta muutoksen alussa, mutta musiikkiopistoja ympäröivässä kulttuurissa on jo nyt tapahtunut huikaita muutoksia. Teknologia ulottuu kaikille elämäntilanteille ja kulttuuri moniarvoistuu. Musiikkia luodaan, tallennetaan ja väli-

tetään kasvavalla volyymillä. Musiikin merkitys ja arvo ovat muuttuneet kaupallisuuden ja yhteiskunnallisen vapauden myötä. (Anttila 2004, 140 - 144.)

On helppo ymmärtää, jos nuori löytääkin musiikkiharrastamisen merkitykselliset seikat musiikkiopiston ulkopuolelta. (Kts. Anttila 2004, 149.) Musiikkiopistojen vähenevät hakijamäärät ja verrattain kankea harrastusjärjestelmä ovat tästä kertovaa todellisuutta. Vaikka uudet opetussuunnitelmien perusteet antavat jo edellytyksiä yksilölliseen ja kokonaisvaltaiseen kasvatukseen, ei opetus musiikkiopistoissa edelleenkään ole kovin oppilaslähtöistä. Lehtonen viittaa (2004, 17) musiikkikasvatuksen Januksen kasvoihin – virallisesti korostetaan luovuutta ja ilmaisuvapautta, mutta käytännössä vaaditaan tiukkoja sääntöjä ja kaavamaisuutta. (Vrt. myös Anttila 2004, 166.)

3.3 Luovimisen taidetta musiikkiopistoissa

Musiikkiopiston arjessa opettajalla on paljon valtaa ja vastuuta. Yksittäinen opettaja ratkaisee hyvin pitkälti sen, miten opetus rakennetaan huomioiden samanaikaisesti sekä oppilaan että instituution tavoitteet (vrt. Tuovila 2003, 249). Uusien opetussuunnitelmien perusteiden mukaan (2002) musiikkiopiston opetuksella luodaan edellytyksiä hyvän musiikkisuhteen syntymiselle ja elinikäiselle musiikin harrastamiselle. Opetus perustuu kuitenkin edelleen instituution määrittämille tavoitteille. Miten ratkaistaan tilanne, jos oppilas ei soittoharrastuksessaan tavoittelekaan aukotonta osaamista tai tasosuoritusten tekemistä?

Musiikkiopistoissa sisäiseen muutokseen on osittain jo pyritty oppilaitoskohtaisten opetussuunnitelmien ja vapaampien opiskelulinjojen muodossa. Todellinen muutostyö on kuitenkin hidasta. Esimerkiksi perinteisen opetuksen vaihtoehtona markkinoitu vapaaosasto tahtoo herkästi samaistua muusta musiikkiopistopuolelta totuttuihin kaavoihin ohjelmistoinen ja opetusmenetelmäinen (Tuovila 2003, 21).

Opetussuunnitelman perusteella opiskelu musiikkiopistossa on edelleen tavoitteellista ja suoritteisiin perustuvaa. Siellä harrastavat voivat kuitenkin kokea harrastuksensa tärkeät tekijät aivan eri tavoin. Esimerkiksi Kososen tutkimuksessa (2001, 68) musiikin harrastajat mainitsivat soittamisen tärkeinä merkityksinä mm. onnistumisen ilon, soittamisen ilon, vapauden, musiikin emotionaalisuuden ja soittamisen kautta saadun mielihyvän. Musiikkiopisto tarjoaa opiskelutavoitteiksi edelleen lähinnä tasosuorituksia ja loppujen lopuksi hyvin ristiriitaiset lähtökohdat onnelliselle musiikin harrastamiselle. Suomalaisen musiikkikasvatuksen menestystä onkin pidettävä hyvin suhteellisena käsitteenä; yksittäisten tähtien ja tuhansien keskinkertaisuuksien ohella tehokoulutus on tuottanut suuren joukon ihmisiä, jotka ajattelevat olevansa musiikin epäonnistujia. Oleellinen lienee kysymys, kuinka julkisin varoin tuettu musiikkikasvatus voisi oikeasti palvella tasapuolisesti kaikkia? (Anttila 2004, 6; Lehtonen 2004, 9; Tuovila 2003, 246.)

Musiikin harrastamisen, opettamisen ja musiikkiopiston toiminnan kannalta ratkaisevan tärkeää on toiminnan kriittinen tarkastelu ja kehittäminen. Tähän tarvitaan musiikkiopiston oppilaiden näkemyksiä ja on yllättävää, että musiikkikasvatuksen tutkimuksessa oppilaslähtöinen näkökulma on vielä melko tuore (Tuovila 2003, 62). Opetuksen yksilöllistämiseen haluan osallistua tutkimalla, miten musiikkiopistossa huilunsoittoa opiskelevat nuoret kokevat harrastuksensa.

4 TUTKIMUSPROSESSI

Tutkimusprosessi käynnistyi opetettuani musiikkiopistossa kuusi vuotta. Tuona aikana koin usein riittämättömyyttä toimiessani välikätenä virallisen opetussuunnitelman ja yksilöllisten harrastustavoitteiden ristivedossa. Henkilökohtaisesti halusin kehittää pedagogiikkaani oppilaslähtöisemmäksi ja tukea oppilaiden kokonaisvaltaista kasvua. Yleisemmällä tasolla kuitenkin koin, ettei se musiikkiopistossa aina ollut mahdollista ja että järjestelmä olisi sisäisen uudistumisen tarpeessa. Kummankin kokemuksen perusteella tuntui tärkeältä selvittää, miten musiikkiopistossa huilunsoittoa harrastavat oppilaat itse kokevat harrastuksensa.

Koska aihe tällaisenaan oli opinnäytettä ajatellen liian laaja, päädyin rajaamaan aihetta siten, että musiikkiopistoharrastusta verrattaisiin tutkimuksessa johonkin toiseen harrastukseen. Toisen harrastuksen kautta voitaisiin ottaa uusi mutta kuitenkin oppilaslähtöinen näkökulma musiikkiopiston toimintaan.

Tutkimuksen pääongelma on: mikä on ominaista huilunsoiton harrastamiselle musiikkiopistossa?

Tutkimuksen alaongelmia ovat: mitä erityispiirteitä musiikin harrastamiseen musiikkiopistossa liittyy ja miten eri harrastukset ovat suhteessa toisiinsa?

4.1 Tutkittava joukko

Tutkimusongelmien selvittämiseksi oli päästävä perille lasten ja nuorten omista harrastamista koskevista ajatuksista. Tämä edellytti nuorten omaa syvällistä pohdintaa ja päädyin tutkimusta varten haastattelemaan viittä musiikkiopistossa huilunsoittoa opiskelevaa nuorta. He kaikki olivat sattumalta tyttöjä (kuten suurin osa huilunsoiton oppilaista yleensä on) ja iältään 13 - 16-vuotiaita. Koin tärkeäksi, että haastateltavilla olisi kykyä analysointiin ja rohkeutta mielipiteidensä ilmaisuun, ja siksi haastateltaviksi valikoitui yläaste- ja lukioikäisiä.

Tutkimuksessa oleellista oli tuoda esiin oppilaiden yksilöllisiä kokemuksia ja henkilökohtaisia näkemyksiä heidän omista harrastuksistaan. Viiden oppilaan haastatteluista muodostui materiaali, joka tarjosi mielenkiintoisia näkökulmia tutkimusongelmaan.

Käytännön syistä haastateltaviksi valikoitui omia oppilaitani. Tämä oli tutkimuksen kannalta hyvin haasteellinen asetelma; uskaltaisivatko oppilaat puhua avoimesti harrastuksistaan omalle soitonopettajalleen? Päädyin lopulta ratkaisuun, jossa keskustelut painottuivat nimenomaan toisen harrastuksen käsittelemiseen, kun musiikkiopistoharrastusta lähinnä sivuttiin. Nuoret tulivat loppujen lopuksi ilmaisseeksi paljon myös musiikkiopistoharrastuksesta verrattessaan omia harras-

tuksiaan keskenään. Varsinaisen musiikkiopistoharrastamisen erityispiirteiden hahmottelun jätin kuitenkin enemmän omille harteilleni ja aineiston analyysiin.

4.2 Tutkimusmenetelmä

Teemahaastattelun puitteissa oli mahdollista keskittyä tutkimuksen laajaan aiheeseen - harrastamiseen - siten, että sitä valotettiin eri näkökulmista aihetta risteävillä teemoilla. Menetelmään perehdyin Hirsjärven ja Hurmeen teoksen pohjalta (1988). Teemahaastatteluun päädyin siksi, että se menetelmänä muistutti enemmän keskustelua kuin haastattelua. Tämä sopi hyvin kokemuksellisen ja henkilökohtaisen tiedon keräämiseen.

Haastattelujen aikana puhuimme nuorten kanssa heidän säännöllisistä harrastuksistaan, siis huilunsoittamisesta musiikkiopistossa sekä heidän toisesta harrastuksesta. Tein itseäni varten kysymysrunгон, jotta tärkeät aiheet tulisivat käsiteltyä (kts. liitteet). Tärkeitä teemoja olivat muun muassa ympäristön harrastuneisuus, harrastamiseen sitoutuminen, harrastuksen edellyttämät resurssit ja harrastamisen sisältämät tavoitteet ja merkitykset. Teemat olivat aiheen kannalta oleellisia ja niistä keskusteleminen toi samalla esiin myös harrastamiseen liitettyjä yleisempiä arvoja ja asenteita.

Haastattelut toteutettiin huhtikuussa. Kysymysrungosta huolimatta halusin haastattelutilanteen olevan vapaamuotoinen. Haastattelut muistuttivatkin enemmän keskustelua ja kysymyksen asettelu muodostui aina tilanteen mukaan. Nauhoitin haastattelut md-soittimella ja litteroin kertyneen materiaalin sanatarkasti.

Aineistoa käsitelin poimimalla jokaisesta haastattelusta merkityksellisinä pitämiäni asioita. Koska keskustelut olivat vapaamuotoisia, tärkeä tieto oli kietoutunut useiden eri keskusteluteemojen ympärille. Niinpä jo yksittäisen haastattelun purku vaati minulta tutkijana tarkkaa analysointia ja sijoittamista eri näkökulmiin. Vastatämän jälkeen pääsin käsittelemään koko aineistoa laajemmin ja esimerkiksi vertailemaan nuorten näkemyksiä keskenään.

5 TULOKSET

Haastattelut onnistuivat melko hyvin. Ensimmäkin kaikki mukaan kysymäni oppilaat suostuivat heti haastateltaviksi. Toisekseen he kertoivat hyvin avoimesti ja silminnähden innostuneesti omista harrastuskokemuksistaan. Yksi tutkimuksen haasteista liittyi siihen, että haastateltavat olivat omia oppilaitani. Tämä ei ainaakaan suoranaisesti vaikuttanut keskustelujen avoimuuteen vaan harrastamista ruodittiin monin tavoin myös musiikkiopiston osalta. Toisaalta en voi tietää suuntasinko opettajuuteni vuoksi nuorten vastauksia. On kuitenkin otettava huomioon, että tutkijana en missään tilanteessa voisi pureutua haastateltavan pään sisälle. Parhaimmillaankin voin esittää lähinnä oman representaationi käydyistä keskusteluista.

Keskusteluja havainnollistaakseni olen liittänyt tekstiin mukaan suoria lainauksia haastatteluista. En ole siistinyt lainausten kieliasua, vaikka se tekeekin lukemisesta hieman työlästä. Tällaisenaan teksti kuitenkin antaa aidomman kuvan siitä, kuinka nuoret itse puhuvat ja ajattelevat harrastamisesta.

5.1 Tutkittu joukko

Haastattelujen aluksi nuoret saivat kertoa vapaasti itsestään ja omista tavoistaan viettää aikaa. Haastatellut olivat 13 - 16-vuotiaita tyttöjä. He kaikki olivat kotoisin Pohjois-Kymenlaaksosta ja kävivät joko yläastetta tai lukiota. Haastatellut vaikuttivat toimeliailta nuorilta, jotka koulun ja säännöllisten harrastusten lisäksi ehtivät muun muassa kuunnella musiikkia, kuntoilla monin tavoin ja olla kavereitten kanssa. Monet harrastivat myös paljon lukemista ja talvisin laskettelua tai lumilautailua.

Kaikki haastatellut soittivat musiikkiopistossa huilua ja olivat tehneet niin jo vähintään kolmen vuoden ajan. Sinä aikana he kaikki olivat esiintyneet, tehneet ainakin yhden tasosuorituksen ja osallistuneet sekä teoriaopetukseen että yhteismusiikkiin. Kahdella perusasteen pakolliset teoriaopinnot olivat jo takanapäin ja musiikkiopistolla käytiin lähinnä soittotunneilla ja orkesterissa.

Huilunsoittamisen lisäksi haastatellut harrastivat muodostelmaluistelua (yksi viidestä), tanssia (yksi), kuvataidekoulua (kaksi) ja koiraharrastusta (yksi). Muodostelmaluistelu tarkoitti kuulumista urheiluseuran joukkueeseen ja harjoittelua osana joukkuetta säännöllisesti monta kertaa viikossa. Tanssiharrastus taas kuului kaupungin voimisteluseuran järjestämään toimintaan ja tapahtui pääasiassa kerran viikossa. Kuvataidekoulun käyminen tarkoitti osallistumista kerran viikossa kuvataidekoulun työpajaan, jossa perehdyttiin lähinnä johonkin tiettyyn kuvataiteen menetelmään (esimerkiksi maalauksen työpaja, valokuvauksen työpaja). Koiraharrastus sisälsi koiran päivittäisen hoitamisen lisäksi melko säännöllistä osallistumista koiranäyttelyihin ja junior handler -toimintaan. Myös kaikki nämä harrastukset oli aloitettu jo vuosia aikaisemmin; kuvataidekoululaiset olivat harrastaneet kuvaamataidetta jopa ensimmäisiltä koululuokilta asti.

5.2 Harrastuksen aloittaminen: ympäristö ja oma kiinnostus

Harrastamisen alkamisen taustalla oli nähtävissä useita erilaisia syitä. Vaikka seuraavassa käyn läpi yleisimmin mainittuja harrastuksen aloittamiseen vaikuttaneita tekijöitä, ei niiden joukosta voida vetää yhtä suurinta syytä jonkin harrastuksen alkamiseen. Haastattelujen perusteella vaikutti siltä, että harrastaminen oli alkanut monien erilaisten tekijöiden, arvostusten, esimerkkien, henkilöiden ja mielitekojen yhteisvaikutuksesta.

Kaikkien nuorten harrastaminen oli ainakin jollain lailla yhteydessä kodin tai kaveripiirin harrastuneisuuteen. Vaikka nykyiset harrastukset eivät suoranaisesti olisi tulleetkaan kodin perintönä, suuntautuminen esimerkiksi urheiluun tai musiikkiin liittyi selvästi vanhempien, sisarusten tai kaverien orientoitumiseen. Kun yhden haastatellun kotona kaikki perheenjäsenet harrastivat paljon liikuntaa, myös tyttö oli pienestä pitäen urheillut aktiivisesti. Hän piti kuntonsa hoitamista tärkeänä ja kävi muodostelmaluistelun ohella kuntosalilla tai jumpassa aina kun ehti. Hän myönsi suoraan liikunnallisuuden tulevan kodin perintönä:

No mä oon ihan pienenä suunnistanu hirveesti, et meidän iskä ja äiti suunnistaa. Ja sit mä oon hiihtäny hirveesti pienempänä,

koska meidän iskä hiihtää kamalasti. Ja sit se suunnistus tulee ihan meidän isovanhemmilta asti.

Soittamisen yhteydessä kodin harrastuneisuus ja musiikin arvostaminen vaikuttivat tavalliselta. Siitä mainitsi neljä haastateltua. Muutamilla ainakin toinen vanhemmista oli nuorempana harrastanut soittamista. Jotkut mainitsivat myös sisarukset ja isovanhemmat tässä yhteydessä:

*No mun pappi on hirveen hyvä laulamaan ja mun mummo on. --
-Niillä on aina ollu piano ja ne on niitten omii lapsii kannustanu musiikkia soittamaan.*

No kyl meil on kaikki harrastanu musiikkia, jonkun soittimen soittamista. Ja mun veljellä oli joku bändi, joka vähän menestyykin. Ne teki vissii jonkun levyn ja...

Harrastuksen aloittamiseen saattoi liittyä myös vanhempien hyvin konkreettinen rooli toiminnan käynnistäjänä. Yksi nuori oli jopa ohjattu huilunsoiton pariin äidin aloitteesta. Vaikka soittoharrastus alkoikin, koska ”äiti pakotti”, se ei ollut osoittautunut niin vastenmieliseksi, että tyttö olisi halunnut lopettaa. Muillakin vanhemmat olivat olleet aktiivisia harrastuksien aloittamisessa:

Ja sit mä olin hinkunu kauan et mä pääsisin musiikkiopistolle soittamaan jotain muuta kun piano, kun mä olin kyllästynyt siihen. Mun iskä vissiin vaa vei mut niihin pääsykokeisiin, ei se kysynyt multa mitään. Se vaan vei mut sinne ja sit mä pääsinkin sisään!

Mä vaa olin kai jossain nähnyt (huilunsoittoa) ja sit mä sanoin et olis ehkä kiva koittaa ja äiti tunsin sen Sannan (huilistin) sillei ja sit se sanoi et sä voisit ehkä...

No se (kuvataidekoulu) on ihan ekalta luokalta asti, että äiti vissiin bongas jostain lehdestä jonkun ilmoituksen ja sitte.

Yksi vastaajista oli saanut esimerkin sekä soitto- että luisteluharrastukseensa nimenomaan kaverin kautta. Kuitenkin huomattavasti useammin, kolmella viidestä haastatellusta, innostus tiettyyn harrastukseen oli virinnyt sisaruksen tai sisarusten

toiminnan kautta. Varsinkin vanhemmilla siskoilla on tuntunut olleen esikuvan asema nuoremman sisaruksen harrastamisen aloittamisessa:

Mun sisko meni sinne (kuvataidekouluun) joskus kans tokalla ja mä menin sit seuraavana vuonna sinne.

No kun ajattelin silloin pyrkii musiikkiopistoon kun siskokin pyrki ja sitten ajattelin että vois vaikka huilua soittaa.

No se (huilunsoitto) alko sillee ku Silja (isosisko) soitti ni se tuli siin automaattisest niinku mulleki.

Vanhempien, sisarusten ja kodin harrastuneisuuden ohella harrastuksen alkamiseen liittyi yleensä myös jonkinlainen oma kiinnostus asiaan. Yksi ajatteli, että olisi kiva soittaa jotakin soitinta ja nähtyään huilistin konsertissa mieltyi soittimen ulkonäköön ja ääneen. Toinen halusi aloittaa huilunsoiton, koska piti sitä hienona ja vaikeana ja halusi itsekin hallita jotakin sellaista.

Muutamit haastatellut olivat musiikkiluokalla ja erityisesti heillä oli paljon kavereita, jotka harrastivat musiikkia tai soittamista. Muuten soittamisen yhteydessä ei kovin paljon puhuttu kaverien merkityksellisyydestä tai harrastuksen sosiaalisuudesta. Tanssia ja muodostelmaluistelua harrastavat tytöt sen sijaan mainitsivat kaverit ja harrastuksen sosiaalisuuden itselleen tärkeiksi merkityksiksi.

Se (tanssi) alko varmaa kavereitten kautta. Ne kävi siel ja sit ne pyys mukaa et siin.

--- sitten luistelu, no alun perin se oli sen takia kun siellä oli kavereita. Sinne oli kiva mennä.

5.3 Ajallisuus ja sitoutuminen

Haastatteluissa harrastamisen suhdetta ajankäyttöön tarkasteltiin siten, että haastatellut kuvasivat tyypillistä viikkoaan harrastamisen näkökulmasta. Viikkoon sisältyi usein konkreettista osallistumista esimerkiksi tanssiharjoituksiin tai kuvataide-

koulun työpajaan sekä toisaalta omalla ajalla tapahtuvaa itsenäistä harjoittelemista.

Nuorilla tuntui olevan paljon harrastuksiin liittyvää tekemistä; jo pelkkä harrastuksiin osallistuminen vei monilla useita iltoja viikosta. Esimerkiksi soittaminen saattoi jakautua kolmelle illalle soittotunnin, teorian ja orkesterin vuoksi:

Opistolla käynti (eli soittotunti), sitten orkesterikäynti, sit tieteenki kotona harjottelu. En, teoriassa en käy enää.

Muissa harrastuksissa osallistumisen määrä vaihteli. Luistelussa pidettiin viikoittain monet jääharjoitukset, joiden lisäksi oli osallistuttava mahdollisiin kunto- ja tanssiharjoituksiin.

...se on sitä, että mulla on kaks tai kolme kertaa viikossa harjoitukset, jääharjoitukset ja sit on kans oheisharjoitukset. Elikkä niin kuin kunto tehdään ja sit kun ei oo enää jäähallissa jäätä niin nyt meil on pelkästään kuntoharjoituksia ja tanssia sitten kanssa.

Ainoastaan kuvataide- ja tanssiharrastus vaativat osallistumista pelkästään kerran viikossa. Tosin tanssiharjoituksiakin pidettiin useammin ennen esiintymisiä:

Se vähän riippuu. Yleensä se (tanssitunti) on yhen tunnin. Sitte nyt meil on kans tulos esitys siitäki ni kaks tuntii. Ja sit just esitysten alla on viikollaki jotaa ylimääräsii harjoituksii ku ne on sunnuntain ne tunnit.

Omalla ajalla tapahtuvan tekemisen osuus korostui erityisesti soittoharrastuksessa. Neljä viidestä nuoresta oli sitä mieltä, että harjoittelu oli merkittävä osa soittoharrastusta. Koska soittaminen tapahtui pääasiassa omalla ajalla ja itsenäisesti, soittoharrastuksen nähtiin vaativan melkoisesti sitoutumista:

No huilu nyt vie jonkun verran ku pitää harjotella. Mut no kuvis menee nyt vaikka koulussaki ku piirtää vihkoon tai mihin vaa voi piirtää. Missä tahansa ei voi soittaa.

No joo, kyl ne aika paljon vaatii (sitoutumista) koska jos vaikka sä et huilunsoittoa harjottele niin ei siit oo sillee hirveesti hyötty.

Itsenäisen tekemisen osuus oli tärkeä myös tanssissa ja varsinkin koiraharrastuksessa. Tanssista ei varsinaisesti tullut läksyä mutta kunnon ylläpitämiseen ja kehittämiseen kannustettiin suosittelemalla lenkkeilyä ja lihaskuntoharjoittelua omalla ajalla.

No kylhän nää ehkä vähän vaatii. Et eihän huilunsoitostakaa tuu mitää jos ei harjottele. Ja sit tanssissaki ni ei sinne voi mennä esiintymään jos ei oo harjotellu. Ni kylhän siin niinku täytyy sitoutuu siihen, et harjottelee sit kans.

Koiraharrastuksessa toiminta taas perustui päivittäiselle, omalla ajalla tapahtuvalle koiran kouluttamiselle, kasvattamiselle ja hoitamiselle. Koiraharrastukseen liittyvänä osallistuvana toimintana voisi pitää tässä tapauksessa näyttelykoulutusta ja näyttelytoimintaa, jotka eivät kuitenkaan olleet viikoittaisia toimintoja. Luonteensa vuoksi koiraharrastus vaati suurta sitoutumista vuosiksi eteenpäin.

Se (koiraharrastus) vaatii aika paljonkin, koska se on vaan niinku pakko hoitaa sillei, et eihän sitä voi vaan ettei nyt jaksaa mennä lenkille!

5.4 Harrastamiseen tarvittavat resurssit

Harrastamisen tärkeinä piirteinä pidettiin nautintoa ja omaehtoisuutta. Tämä tuli esille myös keskusteltaessa harrastamisen hinnasta, oliko harrastaminen kallista ja oliko rahalla väliä. Lähes kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että oleellista ei ole se mitä harrastus maksaa vaan se, että tekeminen on hauskaa. Näin yksilöllisyys, mielekkäisyys ja riippumattomuus nähtiin tärkeiksi motiiveiksi harrastamisen taustalla.

No jos siit harrastuksest tykkää ni eihän sit pidä välittää et paljon se sit maksaa. Että tekee sitä mistä tykkää.

Soittamista musiikkiopistossa ei pidetty erityisen kalliina. Kaikki olivat hankkineet itselleen huilunsoittoa varten soittimen, suojaussin, nuottitelineen ja valikoiman nuotteja. Lukukausimaksuja kommentoitiin lähinnä sen kautta, että vanhempien kustantaessa soittoharrastuksen nuoret kokivat olevansa vastuussa harjoittelusta.

Nii, kylhän se siin pitäis, kun se maksaa silleen, niin ainaha ois hyvä jos kävis loppuun.

Joillekin harrastamisen kulujen arviointi oli vaikeaa, koska vanhemmat automaattisesti kustansivat harrastuksen. Vanhimmat haastatellut, luistelua ja tanssia harrastavat nuoret, kokivat harrastuksensa melko kalliiksi. He kuitenkin huomauttivat, että tärkeintä harrastamisessa oli mielekkyys, ei kalleus.

On tietty halpoja ja kalliita harrastuksia. Mut ei niit sit voi, jos tykkää niin tykkää ja mun mielestä ei pidä rahan kautta arvioida että voiko harrastaa vai ei. Jos pystyy siihen sit rahallisesti.

Myös koiraharrastaja piti harrastustaan kalliina, koska koiralle oli kustannettava ruoat, tarvikkeet ja mahdollinen muu hoito, esimerkiksi lääkäri. Myös näyttelyihin meneminen maksoi:

No kun kaikki ruoat... Kuitenkin aika iso koira on, se syö aika paljon. Ja sitten just kaikki näyttelytarvikkeet maksaa kans aika paljon.

Neljä nuorta joutui matkustamaan harrastuksiensa vuoksi ainakin 20 km viikoittain. Tämä ei tuntunut olevan raskasta, siitä mainittiin vasta minun erikseen kysytyäni aiheesta. Matkustamisen määrästä saattoi päätellä, että monet perheet olivat aktiivisesti mukana lastensa harrastuksessa ainakin tätä kautta. Kun lisäksi kaikilla nuorilla vanhemmat osallistuivat harrastamisen kustantamiseen ja edesauttoivat näin lastensa toimintaa, voidaan sanoa, että tutkimukseen osallistuneet tytöt ja heidän perheensä olivat hyvin sitoutuneita harrastustoimintaan.

5.5 Harrastamisen vapaamuotoisuus ja kurinalaisuus

Nuorten harrastamat asiat, huilunsoiton ulkopuolella, olivat keskenään melko erilaisia. Niiden toimintamallit vaihtelivat esimerkiksi sen mukaan, koostuiko harrastaminen omasta tekemisestä kuten kuvataiteessa vai kokonaisen ryhmän yhteisestä toiminnasta kuten muodostelmaluistelussa ja tanssissa. Toiminnan muodolla oli myös suoria yhteyksiä siihen, kuinka sitoutuminen harrastamiseen nähtiin. Tällä taas oli yhteyttä siihen, kuinka vapaamuotoiseksi harrastaminen koettiin ja millaisena ohjaajan roolia harrastuksessa pidettiin.

Vapaamuotoiseksi voisi haastattelujen perusteella luonnehtia kuvataideharrastusta, jonka pääpaino vaikutti olevan lähinnä tunneilla tapahtuvalla yksilöllisellä tekemisellä. Omaa aikaa harrastus ei vienyt lainkaan. Haastateltujen mukaan kuvataideharrastukseen saattoi panostaa omalla ajallaan, jos niin halusi, mutta varsinaisia kotitehtäviä kuvataiteesta ei saatu - ellei sellaiseksi sitten laskettu uuden aiheen hauduttelua.

Kuvis on sillee aika rentoo... No siel on hauskaa!

Kuvataiteessa ohjaajalla nähtiin tärkeä mutta joustava rooli. Ohjaaminen koettiin tärkeäksi uuden tekniikan opettelussa ja ylipäättään tilanteissa, joissa tarvittiin neuvoja tai uusia ideoita. Ohjaaminen koettiin kuitenkin rennoksi; ohjaaja määrittäi työn aiheen ja tekniikan, mutta antoi sen jälkeen oppilaalle melko vapaat kädet toteuttaa itseään.

No tietenki siis jos tehää jotain mitä ei oo ennen tehty nii se neuvoo miten se tehää. Et kyl se tärkeä on. Mut sitte se on kumminki sillee vapaata, et ei oo mitään, yleensä mitään painostusta töistä et: ”jos et nyt saa valmiiks niin!”. Se tulee vast sitte jos on tehny sitä hyvin kauan.

Myös koiraharrastaja koki harrastuksensa vapaamuotoiseksi, vaikka harrastus vaatiikin suurta sitoutumista. Koiraharrastus oli ehkä kaikista tutkimuksessa käsitellyistä harrastuksista itsenäisin; harrastaja itse päätti miten ja milloin koiransa vie

näyttelyyn, kuinka siihen valmistautuu ja miten koiraansa hoitaa. Kurinalaista harrastuksessa oli vain näyttelytoiminta, jossa on noudatettava yleisiä sääntöjä.

No se on sullei aika vapaata, et saa menetellä niin kuin itte haluaa. Mut sit on taas niinkun tietyt tällaset säännöt, että vaikka kehässä ei saa puhua mitään tuomarille ilman et se kysyy ja kaikkee tällasta.

Haastatteleman tyttö oli sisällyttänyt harrastukseensa näyttelykoulutusta, joten hän pystyi arvioimaan myös ohjaamisen merkitystä harrastamisessa. Näyttelykoulutuksen ohjaus oli hänestä melko yleisluontoista ja ohjaaminen jakautui useille osapuolille; koiraihmiset jakoivat neuvoja auliisti myös keskenään. Vaikka koira-harrastus siis omalla tavallaan olikin käsitellyistä harrastusmuodoista ehkä eniten sitoutumista edellyttävä, sitä voisi pitää korostuneen yksilöllisyytensä vuoksi myös hyvin vapaamuotoisena.

Niin, on se sullei (vapaata). Ja se ei oo kuitenkaa sellasta että niinku joka viikko tietty aika, tietty paikka ja tällei.

Koiraharrastuksen täydellisenä vastakohtana toiminee muodostelmaluistelu, joka oli tarkasti aikataulutettua ja ulkoisesti ohjattua harrastamista. Varsinaisia luisteluharjoituksia oli monta kertaa viikossa. Harrastus edellytti lisäksi osallistumista kunto- ja tanssiharjoituksiin. Harjoituksiin osallistumista valvottiin ja poissaoloista oli tehtävä selvitys valmentajille. Luisteluharjoituksia pidettiin lähes ympäri vuoden kesän lyhyttä taukoa lukuun ottamatta. Harrastuksessa ohjaajina toimivat valmentajat, joita tässä tapauksessa oli joukkueella peräti kolme. Haastatteleman oppilaan mukaan ohjaamisen mielekkyys, tasapuolisuus ja kannustavuus oli valmentajakohtaista.

Se (luistelu) on tosi tarkkaan ohjattua. Se on se, meill on aina vähintään yks valmentaja, yleensäki kaks valmentajaa ja sit ne pikkuasioihinkin kiinnittää huomiota.

Ohjaajilla oli harrastuksessa merkittävä rooli, koska he pitivät huolta luistelun yhtenäisyydestä. Haastateltavani korostikin, että muodostelmaluistelulle tyypillistä oli nimenomaan kaiken tekeminen ryhmänä, pikkutarkasti ja identtisesti. Tämän

vuoksi jokainen luistelijä oli vastuussa osaamisestaan koko joukkueelle. Kollektiivisen ilmaisun korostuminen, tiukka valmentajajohtoisuus ja tavoitteellisen harjoittelun suuri määrä ehkä vaikuttivat siihen, että tytön mielestä luisteleminen on erittäin ohjattua ja kurinalaista harrastamista.

Se on, kaikki pitää tehdä joukkueena ja yksilö sillei että kaikki tekee samalla tavalla. Jos joku ei osaa niin sitten pitää ottaa lisää siinä asiassa. Mut just siihen kiinnitetään hirveesti luistelussa huomiota, että meillä on hyvä joukkuehenki - mitä meillä ei oo - et me oltais yhtenäinen.

Tanssiharrastus asettui vapaamuotoisuudessaan jonnekin edellä lueteltujen harrastusten välimaastoon. Toisaalta tanssin harrastaja koki tanssimisen kurinalaiseksi samoista syistä kuin muodostelmaluistelijä, ilmaisussa tavoiteltiin yhtenäisyyttä ja liikkeitä tuli tehdä pikkutarkasti oikein. Toisaalta tanssin harrastaminen oli kuitenkin vapaamuotoisempaa, sillä kotiharjoittelua ei valvottu eikä kuntoharjoittelua tehty yhdessä ryhmänä. Ne jäivät jokaisen harrastajan yksilöllisesti toteutettaviksi, omalle ajalle ja vastuulle.

5.6 Soittamisen vapaamuotoisuus ja kurinalaisuus

Soittoharrastuksen luonne hahmottui mielenkiintoisella tavalla muiden harrastusten kautta. Soittamista pidettiin yleisesti melko sitovana ja sitoutumista edellyttävänä harrastuksena, koska itsenäinen harjoittelu muodosti harrastuksen oleellisen rungon. Siten soittamista ei juuri luonnehdittu vapaaksi.

Toisaalta näkemykset sen suhteen, oliko soittaminen vapaamuotoista vai kurinalaista, vaihtelivat täysin sen mukaan millaiseen harrastuskulttuuriin nuoret olivat muuten kotiutuneet. Muutamit nuoret kokivat soittamisen omaehtoisena toimintana heidän toisen säännöllisen harrastuksensa ollessa melko kurinalainen. Tämä korostui erityisesti muodostelmaluistelua harrastavan tytön tapauksessa. Hän koki soittamisen ehkä kaikkein vapaamuotoisimmin kaikista haastatelluista ja korosti soittamisen itsenäisyyttä ja omaehtoisuutta suhteessa luisteluun:

Mielestäni se (soittaminen) on vapaamuotosempaa. Koska mä ite määrään siinä tai tavallaan määrään milloin harjoittelen ja kuinka paljon. Ja mä ite menetän siinä jos en harjottele. Luistelussa menettää sit koko joukkue.

No, luistelu on tiukkaa, vaatii enemmän kuin soittaminen. Soittaminen on vapaampaa. Luistelu on mulle sellasta ryhmätyötä, pitää ottaa muut huomioon koko ajan ja sit soitto on se, et mä teen, se on itsenäistä ja itseni takia.

Soittoharrastuksessa oli hänen mukaansa hyvät vaikutusmahdollisuudet. Muodostelmaluistelussa sen sijaan yksittäinen harrastaja oli vastuussa koko joukkueelle ja valmentajille.

Toisaalta soittaminen koettiin myös hyvin kurinalaiseksi harrastukseksi. Näin oli varsinkin sellaisten nuorten kohdalla, joiden toinen harrastus oli hyvin vapaamuotoinen ja itsenäinen. Koiraharrastaja piti soitonohjaamista yksityiskohtaisena. Toisen kuvataiteen harrastaja koki, että soittaminen oli kurinalaista ja säännöllistä, kun kuvataide oli vapaampaa:

No kyllä kuvis on selvästi vapaampaa ku huilu.

Huilu on kyllä paljon ohjatumpaa (kuin kuvataide).--- on aina nää tietyt kappaleet ja tietyllä tavalla ne pitää yleensä soittaa, ja nii...

Tällä tytöllä oli mielestään vain rajatut mahdollisuudet vaikuttaa soittoharrastukseensa, ja soittaminen oli ulkoapäin säädeltyä muun muassa opiskeluun liittyvien aikarajojen, ohjelmistovalintojen ja tyyllillisen oikeaoppisuuden tavoittelun vuoksi:

No on ne (vaikutusmahdollisuudet) kyl, ei kauheen paljon mut kyl niit on silti että...---vuoden alussa kysytään et millast musiikkia haluut soittaa. Mut kyl niitä muitaki sitten aina tulee.

No, ku ne pitää harjotella aina ne kappaleet. Yleensä siin on, siinhän on periaatteessa ns. aikaraja.

Soitossa ohjaajan rooli ymmärrettiin toisen harrastuksen ohjaamisen kautta eli nuoret vertasivat soitonopettajaa joko luistelupalmentajaan, kuvataiteen opetta-

jaan, tanssin opettajaan tai koiraharrastuksen osalta näyttelykoulutuksen ohjaajaan. Soiton ohjaaminen koettiin vapaammaksi verrattuna luisteluun mutta tarkemmaksi suhteessa koiraharrastukseen. Kuvataiteiden, tanssin ja soiton osalta ohjaaminen koettiin melko samanlaiseksi; toisaalta opettaja oli tekemistä määrittävä auktoriteetti, mutta toisaalta salli yksilöllisyyden.

No onhan se, koska se opettaa ne kaikki koreografiat ja tälliset. Ni kyllähän se siin on se tärkein asia sillei.---No soittamaanhan pystyy opettelemaan ittekin ku harjaantuu siin. Mut kylhän siinäki opettajaa tarvii, että niinku oppii ne tavat millä harjottelee. Onhan se sillee melkein sama.

Yksi haastateltu mainitsi soitonopettajan tärkeäksi harjoittelutekniikoiden neuvonjaksi. Toisen haastatellun mukaan ohjaus oli tärkeää kappaleisiin liittyvän tyylillisen ja teknisen valmistamisen vuoksi. Muita soitonopettajan ohjaamiseen yhdistettyjä näkemyksiä olivat ohjauksen yksityiskohtaisuus, opettajan suuri vaikutusvalta harrastuksessa ja toisaalta yksilöllisyyden salliminen opetuksessa. Soittoharrastuksen kannalta ohjaajaa tärkeämmäksi tekijäksi näytti muodostuvan oma harjoittelu, jonka nähtiin määrittävän eniten koko harrastuksen etenemistä.

5.7 Merkitykset ja odotukset

Harrastuksiin liittyvien tavoitteiden ja odotusten nimeäminen vaati nuorilta jo enemmän analysointia kuin aiemmin käsitellyt teemat. Muutamissa tapauksissa tavoitteiden määrittäminen osoittautui haasteelliseksi ja niitä hahmoteltiin enemmän konkreettisten odotusten ja toiveiden kautta. Toisissa haastatteluisa erilaisia tavoitteita saattoi kertyä paljonkin.

Harrastamisen tavoitteet nivoutuivat usein harrastamisen motiiveiksi. Varsinkin liikuntaharrastusten yhteydessä korostui kunnon kehittämisen ja ylläpitämisen motiivi:

No tanssis nyt on se tavote, että just pysyy hyväkunnos ja pysyy tervein sit pitemmälleki.

Luistelus on sitten se, että tulee kunto, pysyy kunto hyvin samalla ja sit se et niinku siel tapaa kavereita ja siinäkin pääsee aika hyvin irti koulusta.

Liikuntaharrastajilla tuli ehkä muita enemmän esiin välineellinen motiivi. Toisaalta myös tekemisen hauskuus oli tanssiharrastajasta oleellinen osa kyseistä harrastusta. Elämyksellinen motiivi olikin yleisesti tärkeäksi koettu merkitys harrastuksissa. Siitä mainitsivat koiraharrastaja sekä molemmat kuvataiteiden harrastajat. Lisäksi se liitettiin kaikkien kohdalla soittamiseen. Nuorten puheessa korostui sekä itse tekemisestä että sen kohteesta nauttiminen, olipa kyse kuvataiteesta ja väreistä, soittamisesta ja musiikista tai koirasta ja sen hoitamisesta.

Soitto, sen takia koska mä ite nautin siitä hirveesti ja se on oikeesti sellanen tapa päästä irti arjesta.

Must on jotenki kamalan mukavaa niitä värejä tehdä. Ja nyt sitte valokuvaukses ku mä tykkään valokuvata. Mä tykkään melkein kaikesta.

Se nyt vaa on kivaa (soittamisesta) ja tällee näin ja saa soittaa ja sillei.

No huilunsoitto siks että se on kivaa ja sit siin tulee kans se musiikki niinku, ku se on läheinen.

---koirien kaa harrastaa sen takii kun nyt on koiran ottanu ja sit kuitenkin ku tavallaa on kerran menny ni sit tekee miel uuestaa ja tällee.

Taitojen kartuttaminen ja harrastuksessa kehittyminen oli jonkinlaisena odotuksena tai tavoitteena kaikilla nuorilla. Kuvataiteen harrastajat mainitsivat tavoitteenseen paremman teknisen hallinnan. Myös tanssija toivoi kehittyvänsä edelleen molemmissa harrastuksissaan:

No odotuksii tietysti on, että kehittyis kummassaki harrastuksessa aina vaa paremmaks ja että ois vaa mukavaa.

Soiton osalta kaikki halusivat kehittyä soittajina ja oppia soittamaan paremmin. Muutamat mainitsivat kehittymisen ja sen myötä tehtävät tasosuoritukset sekä

todistukset tavoitteikseen. Eräs vastaaja halusi kehittyä soittajana, jotta voisi hyödyntää soittotaitoaan mahdollisessa tulevassa opettajan ammatissaan.

No, huilunsoitos nyt on silleee, et sais vaa niinku soitettuu hyvin ja et ääni ois hyvä ja sais, niinku pääsis eteenpäin ja sais sit tuktintoi tehtyy jossai vaiheessa.

Soittamises se et kehittyisin paljon vielä. Ja et mä pystyisin, mä aion opettajaksi, et mä pystyisin hyödyntämään tätä soittoa sit siinä.

Vaikka kehittyminen ja taitojen parantaminen olikin hyvin tärkeä aspekti nimenomaan soittoharrastuksessa, siihen sisältyi selkeästi myös soittamisen tuoman nautinnon oleellisuus ja omaehtoisuus. Usea haastateltu korosti sitä, että soittamisen tulee olla itsestä mukavaa. Toisille kehittymisen mittarina toimikin oma mahdollisuus nauttia soittamisesta ja pystyä soittamaan mitä musiikkia vain haluaisi.

Ja soitos nyt on se, et oppis soittaa sillee että siit niinku tykkää sit itteki siit soittamisest sitte. Että sit jos joskus lopettaa ni tulee kuitenkin soiteltuu vapaa-ajal sen takii et se on kivaa. Ja sit että pystyy kans soittelee ihan mitä tykkää.

5.8 Yhteenveto

Haastattelutulosten yhteenvetona voi todeta, että nuoret olivat aktiivisia harrastajia. Useilla nuorilla oli harrastuksia monena päivänä viikossa ja niihin oli sitouduttu syvästi jo vuosien ajan. Vaikka harrastaminen oli usein ohjattua ja kodin ulkopuolella tapahtuvaa toimintaa, itsenäinen panoskin oli toiminnassa hyvin tärkeä. Soitossa omaa harjoittelua pidettiin oleellisena. Liikunnassa koettiin vastuuta omasta osaamisesta ryhmässä. Koiraharrastuksessa sitoutuminen edellytti päivittäistä hoitopanosta vuosiksi eteenpäin.

Nuorilla oli laaja ja syvä kokemustieto harrastamisesta. Harrastaminen oli nuorille hyvin merkityksellistä, sillä kaikki haastatellut kokivat harrastukset osana omaa elämäntapaansa ja olemistaan ihmisenä. Nuoret hahmottivat harrastusten kautta nykyisyyden lisäksi myös tulevaisuuttaan. Harrastusvalinnat tuntuivat liit-

tyvän voimakkaasti oman elämäntyylin ja -tavan hakemiseen, omien juurien ja valintojen hahmottamiseen.

Vaikka harrastukset olivat osa nuorten elämäntapaa, he eivät suoraan määritelleet itseään harrastusten kautta. Kukaan ei haaveillut harrastuksiinsa liittyvistä ammateista. Harrastaminen koettiin kuitenkin oleellisena osana elämää ja harrastamisen kautta toteutettiin riippumattomuutta ja omaehtoisuutta. Harrastamisen tärkeimpänä piirteenä pidettiin mielekkyyttä, joka liittyi itse tekemiseen ja siitä nauttimiseen. Soitossa nautittiin musiikista, kuvataiteessa väreistä, liikuntaharrastuksissa hyvästä olost. Harrastamisen merkitykset ulottuivat myös nuoren tulevaan elämään. Soittaminen nähtiin elinikäisenä harrastuksena ja liikunnasta haettiin hyvää terveyttä koko tulevaisuutta varten.

Myös harrastamisen omaehtoisuus koettiin merkittävänä, jokaisen tuli saada harrastaa sitä mistä itse pitää. Raha ei ollut merkittävä harrastamista ohjaava tekijä. Tärkeäksi koettiin harrastamisen yksilöllinen mielekkyys. Harrastamisen vapaa-muotoisuus oli myös toisille merkittävä tekijä, joka mahdollisti oman itsen riippumattoman toteuttamisen (esimerkiksi koiraharrastus, kuvataide).

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tarkastelen seuraavaksi haastatteluista kertynyttä aineistoa tutkimusongelmien valossa. Käsittelen ensimmäisessä alaluvussa haastattelumateriaalia pääongelman kautta; mikä oli haastateltujen nuorten mielestä ominaista huilunsoiton harrastamiselle musiikkiopistossa? Toisessa alaluvussa yhdistelen tutkimusmateriaalia alaongelmiin ja pohdin millaisia musiikkiopistoharrastuksen erityispiirteet sekä eri harrastusten väliset suhteet olivat aineiston perusteella.

6.1 Kokemuksia musiikkiopistoharrastuksesta

Nuorille tuntui olevan luontevaa vertailla musiikkiopistoharrastamista toiseen omaan harrastukseensa. Tämä näkökulma luonnollisesti myös vaikutti käsityksiin

soittamisesta musiikkiopistolla. Kun nuoren toinen harrastus oli sitova ja kurinalainen, hän koki musiikkiopistossa soittamisen yksilölliseksi ja vapaaksi. Nuoret, joilla toinen harrastus oli melko vapaamuotoinen, kokivat musiikkiopiston kurinalaisemmaksi harrastusmuodoksi.

Tutkijana yllätyin siitä, että jopa neljä viidestä haastatellusta koki musiikkiopistoharrastuksen hyvin myönteisenä harrastusmuotona. Oletin musiikkiopiston opiskelusuunnitelman, tavoitteiden ja sisältöjen olevan nuorille ainakin jollain tasolla harrastusta rajoittavia normeja. Kaikki nuoret olivat kuitenkin kasvaneet musiikkiopiston systeemiin ja omaksuneet sen piirteet ainakin osaksi omaa soittoharrastustaan.

Taidon kehittäminen ja harrastuksessa eteneminen koettiin soittamisessa yleisesti tärkeiksi merkityksiksi. Tasosuoritusten ja todistuksen saaminen oli muutamille vastaajille tärkeää. Vaikka taidollinen hallinta ja soittajana kehittyminen korostuivatkin nuorten näkemyksissä, musiikkiharrastuksen oleellisin merkitys oli nuorista soittamisen henkilökohtainen mielekkyys. Nuoret kokivat osaamisen ja taitamisen nimenomaan sisäisesti merkityksellisinä, vaikka soittajana kehittymistä hahmotettiin osittain musiikkiopiston opiskelijajärjestelmän, tasosuoritusten ja todistusten, avulla. Tasosuoritusten tekeminen ei ehkä sinällään ollut nuorille tärkeää, mutta edusti tietyn soitollisen tason saavuttamista. Tämän taas koettiin mahdollistavan entistä paremmin soittamisesta nauttimisen ja itseilmaisun.

Soittaminen edellytti nuorista melko voimakasta sitoutumista. Soittoharrastuksen nähtiin vievän nimenomaan nuoren omaa aikaa ja itsenäistä harjoittelua pidettiin oleellisena edellytyksenä harrastamiselle. Jokainen vastaaja koki olevansa henkilökohtaisesti vastuussa omasta harjoittelustaan ja siten harrastuksensa etenemisestä. Ehkä näiden syiden vuoksi soittaminen koettiin mielekkyydestään huolimatta kohtalaisen kurinalaiseksi harrastukseksi.

Myös soitonopettaja koettiin harrastuksessa melko suureksi auktoriteetiksi, joka valitsi kappaleita, määrittä tyylillisiä seikkoja ja neuvoi harjoittelutekniikoita. Toisaalta opettaja koettiin myös tärkeäksi auttajaksi ja neuvojaksi, ja vain yksi nuoris-

ta kritisoi opettajan suurta vaikutusvaltaa harrastuksessa. Toiset tuntuivat kokevan opettajan tärkeäksi oman kehittymisensä kannalta.

Kaikki vastaajat olivat aloittaneet harrastuksensa vanhempien, sisarusten tai kaverein esimerkistä. Vaikka harrastuneisuudella oli suuri merkitys soitonopiskelun aloittamiselle, musiikkiopiston sisällä harrastaminen ei vaikuttanut olevan yhteisöllistä. (Vrt. Tuovila 2003, 233.) Kavereiden osuudesta soittoharrastuksessa mainitsi kuitenkin kolme nuorta. Heistä kaksi oli musiikkiluokalla ja kaveruus liittyi lähinnä musiikkiluokkatoimintaan. Soittaminen musiikkiopistossa tuntui sosiaalisuuden sijaan olevan yksilöllistä.

Kokemukset musiikkiopistoharrastuksesta olivat pääosin myönteisiä. Vaikka soittaminen koettiin yleisesti melko yksinäiseksi, sitovaksi ja kurinalaiseksi harrastamiseksi, vain yksi nuorista koki, että musiikkiopiston tarjoama harrastusmalli oli liian kaavamainen ja rajoitti hänen harrastamistaan. Tämä yllätti minut tutkijana, sillä oletin nuorten kokevan musiikkiopiston määrittämät tavoitteet hieman ulko kohtaisemmin. Haastatelluista nuorista neljä oli kuitenkin pystynyt kääntämään opiskelutavoitteet omikseen ja ottamaan parhaan irti musiikkiopiston tarjoamasta harrastusmallista.

6.2 Musiikkiopistoharrastuksen erityispiirteitä

Musiikkiopistossa harrastaminen oli ainakin jossain vaiheessa sitonut harrastajan useana iltana viikossa. Tavalliseen soittoharrastajan viikkoon saattoi esimerkiksi sisältyä monta erillistä käyntiä musiikkiopistossa soittotunnin, orkesterin ja teorian vuoksi. Tämän lisäksi piti vielä harjoitella omalla ajalla. Suurin osa haastatelluista oli jo tehnyt pakolliset teoriaopinnot tai teki niitä koulussa - niinpä soittamisen ajallisuutta hahmoteltiin useimmiten oman harjoittelun kautta. Nuoret päätyivät määrittelemään soittamisen melko aikaa vieväksi toiminnaksi.

Musiikkiopistoharrastuksen yhtenä erityispiirteenä voidaan pitää soittamisen vaatimaa voimakasta sitoutumista. Selvimmin tämä tuli esiin siinä, että nuoret koki-

vat harjoittelun hyvin oleelliseksi osaksi harrastusta. Harrastaminen rakentui henkilökohtaiselle harjoittelupanokselle. Lisäksi lähes kaikki vastaajat joutuivat musiikkiharrastuksensa vuoksi matkustamaan monta kertaa viikossa kymmeniä kilometrejä. Tämä ei vaikuttanut olevan nuorista raskasta ja usein he mainitsivat matkustamisesta vasta minun erikseen siitä kysyessä. Tästä saattoi kuitenkin päätellä, että kaikilla haastatelluilla vanhemmat tai koko perhe oli sitoutunut lapsensa harrastamiseen.

Musiikkiopiston käytänteet ja tavoitteet olivat nivoutuneet osaksi kaikkien haastateltujen soittamista - kuitenkin niin, että vain neljä viidestä vastaajasta koki opiskelun mielekkääksi. Myönteisesti musiikkiharrastuksensa kokevat nuoret mainitsivat tasosuoritusten tekemisen ja todistuksen saamisen tärkeäksi. Vaikutti siltä, että he kokivat soittamisessa ylipäätään melko tärkeäksi taitojen kehittymisen ja tästä hallinnasta saadun onnistumisen ilon. Tämän suuntaisia näkemyksiä esitti tutkimuksessaan myös Kosonen (2001, 82 - 90 & 97).

Toisaalta musiikkiopistoa liian kurinalaiseksi harrastuspaikaksi arvostellut nuorikin halusi kehittyä soittajana. Hänelle musiikkiopisto ei vain tarjonnut mielekkäitä välineitä itsensä kehittämiseen. Musiikkiopisto normitti liikaa esimerkiksi ohjelmiston sisältöä, opiskeluaikaa ja tavoitteita ja soittoharrastus oli hänestä hyvin ulkoisesti ohjattua. (Vrt. Tuovila 2003, 213.)

Musiikkiopiston opiskelusuunnitelman toteuttaminen oli muille neljälle vastaajalle tärkeää. Soittamisen tavoitteet olivat pitkälti samanlaisia kuin Kososen (2001, 73 - 76) tutkimuksessa. Opintosuunnitelma nähtiin lähinnä väylänä oman soittotaidon kehittämiseksi. Tutkimukseni vastauksissa korostuivat soittoharrastuksen sisäiset motiivit, esimerkiksi halu kehittää omaa soittotaitoa nimenomaan koko omaa elämää varten. Opiskelun kautta toivottiin muun muassa sellaisen soittotaidon saavuttamista, jonka avulla soittamista saattoi toteuttaa mielen mukaan tai käyttää halutessaan tulevan ammatin osana. Katsottiin myös, että taitojen saavuttamisen kautta soittaminen olisi mukava tapa viettää aikaa. (Vrt. Tuovila 2003, 197.)

Soittamista ei koettu erityisen kalliiksi harrastukseksi. Musiikkiopistoa varten jokainen oli hankkinut itselleen soittimen, nuottitelineen ja ”läjän” nuotteja. Kaikki vastaajat olivat kuitenkin sitä mieltä, että harrastamisessa rahan osuus ei ollut ratkaiseva vaan jokaisen tulisi harrastaa sellaisia asioita, joista itse pitää. Harrastamisen mielekkyys ja omaehtoisuus koettiin siis hyvin tärkeäksi. Kuitenkin suurin osa haastatelluista mainitsi vastuukseen sen, että he myös panostaisivat soittamiseen, koska vanhemmat olivat kustantaneet heidän vuokseen musiikkiopiston lukukausimaksut. Musiikkiopistolaiset vaikuttivatkin hyvin vastuullisilta harrastajilta. (Vrt. Kosonen 2001.)

6.3 Harrastusten suhteesta musiikkiopistoharrastuksen erikoispiirteisiin

Eri harrastusten vertailu tarjosi hedelmällisen näkökulman musiikkiopistoharrastukseen ja haastateltujen nuorten toinen harrastus vaikutti poikkeuksetta myös heidän käsityksiinsä musiikkiopistossa soittamisesta. Yleisesti voi todeta, että toisen harrastuksen ollessa vapaamuotoinen musiikkiopistossa soittaminen koettiin melko jäykäksi harrastukseksi. Sama toistui toisin päin.

Ajallisesti soittaminen koettiin yleensä enemmän aikaa vievänä kuin toinen harrastus. Tämä johtunee harjoittelun tärkeästä osuudesta soittoharrastuksessa. Harrastaminen ei ollut niinkään soittamiseen osallistumista jossakin, vaan omalla ajalla tapahtuvaa, itsenäistä tekemistä. Koska oman ajan ja panoksen osuutta pidettiin soittamisessa merkittävänä, soittaminen oli nuorten mielestä myös sitoutumista edellyttävä ja melko kurinalainen harrastus.

Opettajan rooli oli haastattelujen perusteella soitossa melko suuri, ainakin neljän nuoren mielestä. Muihin harrastuksiin vertaaminen antoi mielenkiintoisia näkökulmia tähänkin teemaan. Soittamista pidettiin esimerkiksi tyylillisesti ja aikataullisesti normitetumpana kuin kuvataidetta. Koiraharrastaja taas koki ohjaamisen soittoharrastuksessa yksityiskohtaiseksi verrattuna koiraharrastukseen. Ohjaajan rooli soitossa ja tanssissa taas näyttäytyi melko samanlaisena; toisaalta ohjaaja oli tärkeä auktoriteetti, mutta toisaalta yksilöllinenkin panos koettiin harrastuksessa

tärkeäksi. Ainoa harrastus, jossa ohjaajan merkitys vaikutti suuremmalta kuin soitossa, oli muodostelmaluistelu. Luisteluharrastuksessa ohjaaminen oli tarkkaa, jatkuvaa ja sääteli täysin harrastusta.

Edellä luetelluista, erilaisia harrastuksia kuvaavista seikoista voinee vetää yleisesti johtopäätöksen, että erilaiset persoonallisuudet nauttivat erilaisista harrastusmuodoista. Muutamat haastatellut jaksoivat esimerkiksi luistelu- tai tanssiharrastuksessaan panostaa pieniinkin yksityiskohtiin ja ryhmänsä yhtenäiseen ilmaisuun. Toisille harrastuksen vapaamuotoisuus taas tuntui olevan tärkeää (esimerkiksi koiraharrastuksessa). Voidaan ajatella, että tietyt harrastusmuodot houkuttelevat tietynlaisia ihmisiä. Metsämuuronen viittaa myös harrastusten sisältämiin erilaisiin päämääriin, jotka motivoivat erilaisia ihmisiä (1995, 17). Päämääräsuuntautunut voi hakea kuvataiteen työpajasta pohjaa ammattilaisuudelle, kun joku toinen hakee työpajasta vain tekemisen nautintoa.

Nuorten tapa verrata harrastuksia keskenään tuntui riippuvan siitä, kuinka sisäisesti merkityksellisinä he harrastuksensa kokivat. Tästä antoi viitteitä jo se, miten harrastaminen oli alkanut. Tyttö, jonka äiti oli ohjannut sekä huilun soittamiseen että kuvaamataitoon, oli selvästi kriittisempi musiikkiopistoa kohtaan kuin muut nuoret, jotka olivat itse saaneet valita soittoharrastuksensa. Lisäksi tyttö, joka koki luistelun hyvin kurinalaisena ja vaativana harrastuksena, näki musiikkiopistossa harrastamisen hyvin valoisana ja mieluisana.

Haastattelujen perusteella musiikkiopistoharrastamisen erityispiirteinä voidaan pitää harrastuksen vaatimaa melko voimakasta sitoutumista. Sitoutumista edellyttävät harrastuksen monelle viikonpäivälle ulottuvat toiminnot, jatkuva henkilökohtainen harjoittelu, opiskelun tavoitteellisuus sekä matkustaminen. Sitoutumisen ohella musiikkiopistoharrastuksen erityispiirre on hallinnallisen motiivin korostuminen, mikä ilmenee harrastuksen monissa sisäisissä ja ulkoisissa tavoitteissa. Lopuksi musiikkiopistoharrastamisen erityispiirteinä ja yhtenä lähtökohtana on pidettävä myös soittamiseen liittyvää emotionaalisuutta ja ilmaisullisuutta.

7 MUSIIKKIOPISTOLAISEN MUOTOKUVA

Musiikkiopistolaiset vaikuttivat olevan melko vastuullisia ja velvollisuudentuntoisia harrastajia. He kokivat harjoittelun tärkeäksi, musiikkiopiston opiskelijärjestelmän kehittäväksi ja opiskelun laadukkaaksi. He ja heidän perheensä olivat valmiita sijoittamaan harrastukseen rahaa ja ennen kaikkea aikaa hankintojen, matkustamisen ja harjoittelun muodossa. Musiikkiopistolaiset ja myös heidän perheensä olivat valmiita sitoutumaan harrastukseen ja nuoret haastatellut kokivat sitoutumisen myös velvollisuudekseen. Tutkimuksen tulokset muistuttavat paljon Kososen (2001, 68) esittelemää musiikinopiskelijan profiilia.

Musiikkiopistolaiselle oli tärkeää, että soittamisen kautta sai toteuttaa yksilöllisyytään ja soittamisesta sai nautintoa. Tämä oli sulassa sovussa taitojen kehittämisen kanssa. Voisi jopa puhua symbioosista; taitojen kehittyminen koettiin musiikista nauttimisen ja oman itsen kannalta hyvin tärkeäksi ja sen eteen oltiin valmiit tekemään uhrauksia. Soittamisesta saadut hallintakokemukset olivat tärkeä osa harrastamisen henkilökohtaisia motiiveja. Tasosuoritukset eivät olleet nuorille järjestelmän sanelemia normeja vaan henkilökohtaisia virstanpylväitä, joiden kautta oppilaat seurasivat itse oman taitonsa kehittymistä. Kehittyminen soittajana koettiin tärkeänä oman itsen kannalta esimerkiksi siitä syystä, että itseään voisi toteuttaa myös aikuisuudessa. Samansuuntaisia näkemyksiä ovat esitelleet tutkimuksissaan myös Kosonen (2001, 68 & 97) ja Tuovila (2003, 197).

Edellisestä voi päätellä, että haastatellut oppilaat kokivat soittamisen sisäisesti merkityksellisenä toimintana. Vaikka soittaminen tapahtui musiikkiopiston ehdoilla, nuoret muunsivat normit itselleen merkitykselliseen muotoon. Toisaalta hallintakokemusten vahvuus herätti minut tutkijana miettimään, miten nuoret olivat alun perin kasvaneet tällaiseen ajatteluun. Oliko kehityksellisen elementin suosiminen tullut heistä itsestään vai olivatko he itse asiassa samastuneet huomaamattaan (musiikki-)koulutuksen traditioon? Kehityksellisyys, taitojen oppiminen ja musiikki vielä eräänlaisena erityistaitona lienee iskostunut nuorten ajatteluun jo pienestä asti.

Identiteetin rakentamisen näkökulmasta musiikkiopisto näyttäisi tarjoavan nuorille harrastusympäristön, jossa hallinnallinen elementti korostuu. Musiikin elämyksellisyys aukeaa soiton osaamisen ja soittajana kehittymisen kautta. Kun nuoren omat taidot kehittyvät, koetaan onnistumista kappaleiden hallitsemisesta ja vaikeampien haasteiden tavoittamisesta. Tätä ei kuitenkaan koettu tutkimusten nuorten osalta kielteisesti ulkoiseksi suorittamiseksi vaan henkilökohtaisesti merkitykselliseksi.

Hallinnallisen elementin korostuminen tuntuu kuitenkin hieman arveluttavalta identiteetin rakentamisen lähtökohdalta. On tietysti hienoa, jos musiikkiopistolaisen itseluottamus kasvaa oman osaamisen myötä. Mutta entä jos kehitystä ei tapahdukaan toivotulla tavalla? Tiedämme, että musisoiminen ilmentää voimakkaasti soittajan itseyyttä (vrt. Kurkela 1993). Silti olemme taipuvaisia muodostamaan käsityksiä itsestämme ja muista sen perusteella, kuinka soitto sujuu. Entä jos oppilas kokee itsensä huonoksi ihmiseksi, koska ei satu sopeutumaan musiikkiopistoon?

Paradoksaalista itseyyden ilmentymisestä tekee se, etteivät musisoinnin osatekijät todellisuudessa kerro niinkään soittajasta vaan hänen *tekemisestään ja tuotoksestaan*. (Kurkela 1993, 273.) Silti epäonnistunutta esiintyjää pidetään helposti yleisesti epäonnistujana. Vaikka tätä eivät muut tekisikään, niin usein siihen sortuu ainakin esiintyjä itse. Musiikkikasvatuksen näkökulmasta tämän huomaaminen on ensiarvoisen tärkeää. Oppilaan musiikkiopistoharrastuksen taustalla tulisikin olla sellainen todellisuuskäsitys, jossa musiikillinen suoritus ei osoita harrastajan itseyyttä vajavaiseksi eikä ihmisarvo ole sidottu musiikilliseen suoritukseen. (Kurkela 1993, 314.)

Identiteetin rakentamisessa tärkeä vertaispalaute ei ole saanut musiikkiopistossa merkittävää asemaa. Yhteismusiikkia voidaan tehdä, mutta siinäkin vaaditaan tiettyjen soitollisten taitojen omaksumista ja näin taidollinen hallinta on edellytyksenä myös yhteisöllisyydelle. Minäkäsityksen ja itsetunnon rakentuminen musiikkiopistossa riippuu paljolti oppilaan taidollisesta kehittymisestä. Tuovila (2003, 233 & 248) huomauttaa, että aitoa yhteisöllisyyttä ei edes välttämättä pääse syntymään musiikkiopistossa, mikäli oppilaat eivät miellä ryhmän jäseniä kavereikseen. Ko-

soseen (2001, 68 - 69) tutkimuksessa taas osoittautui, että musiikkiopistolaiset olivat soittamista muualla harrastavia verrokkejaan itsekriittisempiä soittamisen suhteen.

Edellä luetelluista kriittisistä näkemyksistä huolimatta tutkimukseni nuoret kokivat musiikkiopiston pääasiassa hyvin myönteisesti. Heistä neljä oli hyvin sopeutunut harrastuksen vaatimukseen ja musiikkiopiston odotuksiin. Tulosten myönteisyys tuntui hienolta, mutta pisti minut myös pohtimaan, miksi näin oli. Vaikutτικο vastausten myönteisyyteen ehkä se, että nuoret keskustelivat harrastuksista juuri minun, oman soitonopettajansa kanssa?

Toisaalta keskustelujen ponnekkuus ja nuorten oma määrätietoisuus vakuutti minut oppilaiden kokemusten aitoudesta ja näen nuorten myönteisyyden taustalla muitakin tekijöitä. Tutkimukseen valikoitui nuoria, joilla oli useampi kuin yksi harrastus. He kaikki olivat soittaneet huilua jo monta vuotta. Lisäksi he kaikki osallistuivat harrastuksiin monena iltana viikossa ja joutuivat matkustamaan harrastustensa vuoksi. Näistä syistä he saattoivat olla tavallista aktiivisempia ja sitoutuneempia harrastajia, jotka kokivat harrastamisen merkityksellisemmin tai myönteisemmin kuin nuoret yleensä.

Opettajana olen toki hyvin iloinen oppilaideni melko myönteisistä kokemuksista musiikkiopistosta ja soittamisesta. Tutkijana olen kuitenkin kiinnostunut myös musiikkiopistoon sopeutumattomien harrastajien kohtalosta. Harrastaminen musiikkiopistossa on *opiskelua* ja sellaisena institutionaalisesti hyvin määriteltyä. Yleisellä tasolla on täysin opettajakohtaista, kuinka paljon oppilaat voivat opiskeluunsa vaikuttaa ja minkälaista musiikkia he saavat soittaa. Musiikkiopistoon sopeutumattomuus näkyy aineistossani soittoharrastukseensa tyytymättömän oppilaan kommenteissa. Vaikka oppilas oli voinut vaikuttaa kappalevalintoihin, hän koki joutuvansa kuitenkin soittamaan myös paljon epämieluisia materiaalia.

Tutkimuksen perusteella näyttää siltä, että musiikkiopistossa harrastaminen ja sen kokeminen mielekkääksi edellyttää laitoksen toimintatapojen sisäistämistä ja niihin sopeutumista. Tulokset muistuttavat paljon sitä, minkä kuvan Kosonen (2001,

68) sai tutkimuksessaan musiikkiopistolaisista. Myös Kososen tutkimuksen perusteella vaikuttaisi siltä, että musiikkiopistolaiset ovat omaksuneet vahvasti harrastukseensa liittyvät normit. He ovat musiikin harrastajina velvollisuudentuntoisia ja heillä on halu suoriutua annetuista tehtävistä. Harrastamista motivoi vahvasti onnistumisen ilo, jota saadaan nimenomaan hallinnasta. Lisäksi harrastamiseen sisältyy ammattimaisen soittamisen ihannoitua ja opettajan auktoriteetin kunnioittamista.

Tutkimuksen perusteella on helppo tehdä päätelmä, että musiikkiopistossa harrastavat pisimpään ne, jotka siellä viihtyvät ja sinne sopeutuvat. Kaikkien nuorten harrastamisen kannalta musiikkiopisto vaikuttaa haasteelliselta ympäristöltä harrastaa. Musiikkiopistojärjestelmässä identiteetin rakentaminen, minäkäsitys ja yhteisöllisyys rakentuvat lähes yksinomaan hallintakokemuksille ja suoritusmotiiveille. Harrastaminen edellyttää syvällistä sitoutumista, ajallista panosta sekä tavoitteellista etenemistä. Omaehtoinen harrastaminen musiikkiopistossa tarkoittaa kin hyvin usein tavoitteellista *soitonopiskelua*.

Musiikkiopistojen kehitystä ajatellen olisi kiinnostavaa tietää, miten musiikkiopistoissa opettavat ammattilaiset kokevat työnsä. Onko heillä mahdollisuuksia aidosti yksilölliseen opetukseen? Tulisiko musiikkioppilaitosjärjestelmää ja ammattikoulutusta kehittää ja miten? Voiko soittamista opettaa muuten kuin käsityökulttuurin tradition pohjalta? Opettajat ovat olleet aiheesta melko hiljaa. Vaikka musiikkioppilaitoksia on viime vuosina tarkasteltu kriittisemmin, vielä tuskin voi puhua yleisesti aktiivisesta keskustelusta.

Henkilökohtaisesti tutkimukseni suurin anti oli sen yksilöllistä tietoa tarjoavassa osuudessa, joka antoi minulle pienen aavistuksen siitä, miten nuoret kokevat oman soittoharrastuksensa. Tutkimusprosessi on ollut minulle avartava matka kohti oppilaslähtöistä ja yksilöllistä opetusta sekä vastuullisempaa opettajuutta. Tulevaisuudessa voin parhaiten tukea oppilaideni harrastamista antamalla heille mahdollisimman yksilöllisiä eväitä itsenäisen soittamisen matkalle. Vaikka opettajana kokisin törmääväni musiikkiopiston asettamiin vaatimuksiin, minun on pyrittävä

näkemään opetussuunnitelman normit yhtä rakentavasti kuin tutkimukseni oppilaat.

Ehkä joustavampaa ajattelua tarvitaan myös musiikkiopisto-organisaation yleisellä tasolla. Musiikkiopiston tavoitteet olisi ymmärrettävä etappeina, jotka ilmentävät omalla rajallisella tavallaan oppilaan kehittymistä, mutta eivät ole harrastamisen varsinaisia päämääriä. Vaikka soittajataipaleen varrella olevat opasteet onkin määritelty, itse reitin tulisi jäädä oppilaan ja opettajan valitsemaksi.

LÄHTEET

- Aalberg, V. & Siimes, M. A. 1999. Lapsesta aikuiseksi. Nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi. Gummerus, Jyväskylä.
- Anttila, M. 2004. Musiikkiopistopedagogiikan teoriaa ja käytäntöä. Kasvatustieteiden tiedekunnan opetusmonisteita nro. 39. Joensuun Yliopistopaino, Joensuu.
- Berg, P. 2005. Miten se meitä liikuttaa? – suomalaisten liikunta- ja urheiluharrastukset 1981 – 2002. Teoksessa Liikkanen, M., Hanifi, R. & Hannula, U. (toim.) Yksilöllisiä valintoja, kulttuurien pysyvyyttä: vapaa-ajan muutokset 1981 - 2002. Tilastokeskus. Edita Prima, Helsinki, 135 - 168.
- Ekholm, J. 2005. Musiikkivalinnat. Teoksessa Liikkanen, M., Hanifi, R. & Hannula, U. (toim.) Yksilöllisiä valintoja, kulttuurien pysyvyyttä: vapaa-ajan muutokset 1981 - 2002. Tilastokeskus. Edita Prima, Helsinki, 101 - 116.
- Hanifi, R. 2005. Vapaa-ajan harrastukset – itse tekeminen, aktiivinen harrastaminen. Teoksessa Liikkanen, M., Hanifi, R. & Hannula, U. (toim.) Yksilöllisiä valintoja, kulttuurien pysyvyyttä: vapaa-ajan muutokset 1981 - 2002. Tilastokeskus. Edita Prima, Helsinki, 117 – 134.
- Harinen, P., Itkonen, H. & Rautopuro, J. 2006. Asfalttiprinssit – tutkimus skeittareista. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 159. Helsinki.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 1988. Teemahaastattelu. Yliopistopaino, Helsinki.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2000. Tutki ja kirjoita. 6. Uudistettu painos. Kirjayhtymä Oy, Helsinki.
- Houni, P. & Suurpää, L. 1998. Kuvassa nuoret. Tampere University Press, Tampere.

- Juvonen, A. 2000. ...Johnyllakin on univormu, heimovaatteet ja –kampaus... Musiikillisen erityisorientaation polku musiikkiminän, maailmankuvan ja musiikkimaun heijastamina. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä studies in the arts nro 70.
- Kallionpää, K. 2006. Ilo kasvaa yhteisestä soitosta. Musiikkioppilaitoksissa suori-tetaan tasokursseja, mutta onko siellä kivaa? Helsingin Sanomat. C1. 13.11.2006.
- Keskinen, V. 2001. Kiirettä pitää. Kaverit, koti, koulu ja nuorten vapaa-aika Hel-singissä 2000. Helsingin kaupungin tietokeskus tutkimuksia 2001:10. Helsinki.
- Kosonen, E. 2001. Mitä mieltä on pianonsoitossa? 13 - 15-vuotiaiden pianonsoit-tajien kokemuksia harrastuksestaan. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä stu-dies in the arts nro 79.
- Kurkela, K. 1993. Mielenmaisemat ja musiikki. Musiikin esittämisen ja luovan asenteen psykodynamiikka. 3. painos 1997. Hakapaino, Helsinki.
- Lehtonen, K. 2004. Maan korvessa kulkevi... Johdatus postmoderniin musiikki-pedagogiikkaan. Painosalama Oy, Turku.
- Liikkanen, M. 2005. Vapaa-aika muutoksessa – merkitykset, rajoitteet ja valinnat. Teoksessa Liikkanen, M., Hanifi, R. & Hannula, U. (toim.) Yksilöllisiä valintoja, kulttuurien pysyvyyttä: vapaa-ajan muutokset 1981 - 2002. Ti-lastokeskus. Edita Prima, Helsinki, 5 - 30.
- Metsämuuronen, J. 1995. Harrastukset ja omaehtoinen oppiminen. Sitoutuminen, motivaatio ja coping. Teoreettinen tausta, rakenneanalyysi ja sitoutumi-nen. Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitos. Tutkimuksia 146. Tummavuoren kirjapaino Oy, Vantaa.
- Porna, I. 2000. Taiteen perusopetuksen vuosikirja. Suomen Kuntaliitto, Helsinki.

Relander, J. 1998. Historia, muisti ja identiteetti. Teoksessa Houni, P. & Suurpää, L. Kuvassa nuoret. Tampere University Press, Tampere, 27 – 45.

SML Suomen musiikkioppilaitosten liitto, luettu 23.4.2007

<http://www.musicedu.fi/>

Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2002. Opetushallitus.

Tuovila, A. 2003. ”Mä soitan ihan omasta ilosta!” Pitkittäinen tutkimus 7 - 13-vuotiaiden lasten musiikin harjoittamisesta ja musiikkiopisto-opiskelusta. Studia Musica 18. Sibelius-Akatemia. Otamedia Oy, Espoo.

LIITE 1.
Haastattelun kysymysrunko

1. Kuka olet?
2. Minkä ikäinen olet?
3. Mistä olet kotoisin?
4. Mitä koulua käyt?
5. Mitä kotonasi/ kaveripiirissäsi harrastetaan?
6. Mitä kaikkea harrastat/miten vietät aikaasi?
7. Kuinka kauan olet soittanut huilua?
8. Miten soittoharrastuksesi alkoi?
9. Miksi halusit aloittaa huilunsoiton?
10. Mitä soittoharrastuksesi sisältää viikossa?
11. Mitä muuta harrastat säännöllisesti?
12. Kuinka kauan olet harrastanut harrastusta X?
13. Miten ja miksi harrastus X alkoi?
14. Mitä harrastus X sisältää viikossa?
15. Millaista ajankäyttöä em. harrastukset vaativat?
16. Oletko joutunut tekemään näiden harrastusten vuoksi hankintoja ja jos, niin millaisia?
17. Millainen oppilas-ohjaaja-suhde harrastuksessa X on? Onko harrastus ohjattu vai vapaamuotoinen?
18. Onko harrastuksissa itsestäsi lähteviä tavoitteita ja jos, niin millaisia ne ovat?
19. Mitä odotat harrastuksiltasi?